

Biblioteca IDIS „Viitorul”

COUNCIL
OF EUROPE

CONSEIL
DE L'EUROPE

www.viitorul.org

O antologie a bunelor practici ale autorităților publice locale din Republica Moldova

PBP – 14 ani de performanțe și istorii de succes

ediția 2019

O antologie a bunelor practici ale autorităților publice locale din Republica Moldova

Biblioteca IDIS „Viitorul”

ediția 2019

Această publicație a fost realizată în cadrul Programului Bunelor Practici ale Autorităților Publice Locale din Moldova, implementat de Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul”, cu suportul financiar al Consiliului Europei.

Autorii bunelor practici prezentate în această antologie sunt autoritățile publice locale din Republica Moldova.

Consultanți: *Ana-Maria Veverița, Anatol Moldovan, Liubomir Chiriac, Valeriu Musteață, Vlad Catlabuga*

Coordonator ediție: *Ana-Maria Veverița*

Opiniile și concluziile expuse în această publicație reflectă poziția autorilor și nu sunt împărtășite în mod obligatoriu de IDIS „Viitorul” și Consiliul Europei.

CUPRINS

Cuvânt înainte	5
----------------------	---

Secțiunea I. **Transparența face diferența!**

1.1. „Portavoce Cimișlia – anunțuri audio pentru cetățeni”	8
1.2. Asociația de băștinași – partener de încredere pentru administrația publică locală din satul Copceac în dezvoltarea și promovarea localității cu implicarea băștinașilor din diasporă	10
1.3. Ora primarului „Din prima sursă”	13
1.4. Promovarea integrității – pilon important al guvernării împreună cu cetățeni și pentru cetățeni (etapa III).....	15

Secțiunea II. **Implicare locală pentru revitalizare urbană**

2.1. Micșorarea esențială a cheltuielilor la realizarea lucrărilor de iluminare stradală de către Primăria orașului Anenii Noi	20
2.2. Modernizarea parcului public din orașul Cantemir	22
2.3. Trotuare sigure în satul Ciuciulea	26
2.4. Îmbunătățirea infrastructurii prin instalarea indicatoarelor stradale și a trecerilor de pietoni.....	30
2.5. Implicarea aduce dezvoltarea 2018 „Plaiul Codrilor”	33
2.6. „Sportul – izvor de sănătate și longevitate”	37
2.7. Iluminare stradală în satul Ruseștii Vechi	41
2.8. Crearea Centrului comunitar incluziv în satul Schineni.....	44
2.9. Construcția centralei termice pe biomasă și instalarea panourilor solare la grădinița – creșă din satul Vișniovca	47

Secțiunea III. **Patrimoniul cultural și tradiții autentice acasă**

3.1. „La Hramul căruțașilor” – tradiții locale și meșteșuguri strămoșești	51
3.2. Diseminarea patrimoniului cultural – Budești (Republica Moldova) – Coreea de Sud	54
3.3. Reamenajarea Aleii Clasicilor din orașul Călărași	57
3.4. Filmul etnografic „Călărași – un ținut la Poarta Raiului”	59
3.5. Crearea clusterului de turism nostalgic „Dor de Codru” în localitățile Ciorești, Micleușeni și Dolna	62
3.6. „Tradiții și obiceiuri: punte de trecere – trecut, prezent și viitor”	67
3.7. Festivalul Covorului, ediția a IV-a: „Mihăileni – oglindă de covoare”	71

3.8.	Meșteșugurile populare – cale de conservare a codului genetic al poporului moldovenesc	73
3.9.	Crearea Centrului de meșteșuguri tradiționale din satul Răuțel	77
3.10.	Ornamentele tradiționale – pilon de promovare a valorilor locale	80
3.11.	Reconstrucția falezii râului Nistru pe segmentul din preajma Cetății Soroca cu amplasarea panoului „Eu iubesc Soroca”	83

Secțiunea IV. Comunități inteligente prin servicii publice eficiente

4.1.	Budești – comunitate inteligentă prin sporirea accesului la servicii medicale de calitate	86
4.2.	Extinderea rețelelor centralizate de alimentare cu apă în satul Chiriet–Lunga	90
4.3.	Ghișeu unic de informare și prestări servicii.....	92
4.4.	Procurarea și utilizarea aparatului GPS pentru măsurări terestre.....	94
4.5.	„Comunitate prietenoasă vârstei”	96
4.6.	Serviciul de salubritate în satul Copceac	99
4.7.	Extinderea iluminatului stradal în satul Copceac	101
4.8.	Crearea condițiilor confortabile pentru o vârstă fericită pentru bătrânii singuratici din raioanele Ceadăr-Lunga și Taraclia.....	103
4.9.	Integrarea copiilor cu dezabilități în școlile de cultură generală.....	106
4.10.	Construcția pieței agricole în satul Mihăileni	109
4.11.	Construcția cazangeriei cu arderea biocombustibilului solid la grădinița din satul Obileni.....	111
4.12.	Modernizarea iluminatului stradal în satul Obileni.....	113
4.13.	Economisirea energiei electrice prin instalarea colectoarelor solare la grădinița de copii din satul Ruseștii Vechi	115
4.14.	HAB regional agroalimentar prin crearea infrastructurii comercial – economice	118
4.15.	Mod sănătos de viață asigurat de o infrastructură sportivă transfrontalieră modernă	121
4.16.	Reparația drumului de acces spre sectorul agricol amplasat în satul Vorniceni	126
	<i>Victor Pelin – dă viață trofeelor bunelor practici. Află istoria de succes a meșterului popular.....</i>	129
	<i>Repartizarea aplicațiilor pe regiuni și raioane în cadrul Programului Bunelor Practici ale Autorităților Locale din Republica Moldova, 2017–2018.....</i>	130

Cuvânt înainte

Cele mai bune practici au un scop foarte clar: de a motiva și a inspira comunitățile să-și mobilizeze propriile eforturi pentru a găsi soluții eficiente la problemele existente la nivel local. Începând cu anul 2005, echipa IDIS „Viitorul” reușește să identifice cele mai bune practici prin intermediul cărora sunt rezolvate probleme importante la nivel local.

În cooperare cu autoritățile locale, bunele practici locale sunt examinate și analizate cu mare atenție, din care ulterior se determină și se învață ce mecanisme și pârghii funcționează și ce nu funcționează în diverse contexte, după care inițiativele sunt propuse în calitate de repere inspiraționale pentru a putea fi preluate și de alte comunități. Nu în zădar Johann Wolfgang von Goethe întreba și răspundea în același timp: „Care e cel mai bun mod de guvernare? Acela care ne învață să ne guvernăm singuri”. În contextul respectiv, evident, trebuie să clarificăm: „Ce și cum guvernăm? Ce și cum dezvoltăm? Care resurse sunt prioritare pentru noi? Cum atragem resursele respective? Pe cine implicăm în procesul de dezvoltare comunitară?”

Dezvoltarea comunitară reprezintă procesul prin care o comunitate își îmbunătățește condițiile de viață, prin acțiunea voluntară, conștientă și planificată a membrilor ei, pe baza dezvoltării capacităților proprii de acțiune, a conexiunilor inter și extra-comunitare, a valorilor comune și a utilizării resurselor interne și externe.

În Republica Moldova, în virtutea mai multor circumstanțe, procesul de dezvoltare comunitară acoperă toate dimensiunile dezvoltării: economică, socială, spațială și durabilă. La cele menționate putem adăuga și dimensiunea culturală, adică respectul față de specificitatea culturală, asumarea identitară bazată pe elementele tradiționale și pe exprimarea trăsăturilor culturale. Anume în contextul respectiv, în ultimele ediții ale Programului Bunelor Practici un accent special s-a pus pe dezvoltarea și moștenirea culturală, patrimoniul cultural și tradițiile autentice.

Comunitățile moderne din Europa, și nu numai, optează tot mai mult pentru modele de dezvoltare de tip endogen, aplicabil, în mod special, orașelor și zonelor limitrofe cu care acestea dezvoltă relații complexe. Pentru a realiza o dezvoltare urbană armonioasă, sunt dezvoltate șapte direcții de acțiune în care atât autoritățile locale, cât și ceilalți actori locali trebuie să investească resurse proprii, și nu neapărat să-și adapteze cadrul pentru investitori din afară. Astfel, domeniile care ar trebui dezvoltate țin de următoarele:

1. Dezvoltarea necesităților umane fundamentale – educație accesibilă și garantată, acces la servicii educaționale de calitate, la toate nivelele, asigurarea de locuințe la prețuri rezonabile.
2. Sprijinirea și dezvoltarea unei societăți civile puternice, bine organizate și autonome.
3. Păstrarea și dezvoltarea moștenirii urbane (regionale), în termeni de patrimoniu și viață culturală, care să conducă la coeziunea cetățenilor și la identificare.
4. Dezvoltarea și susținerea instituțiilor culturale, intelectuale (calitatea universităților și institutelor de cercetare), artistice, susținerea creativității.
5. Gestionarea durabilă a resurselor naturale (păduri, lacuri, plaje, ferme etc.).
6. Asigurarea calității mediului înconjurător (apă, aer, sol, biodiversitate etc.).
7. Asigurarea calității infrastructurii urbane (transport, comunicații, energie, alimentare cu apă, gestionarea deșeurilor).

În contextul respectiv, laitmotivul acestui concept induce ideea că dezvoltare endogenă nu înseamnă adaptarea comunității la contextul economic, ci mai degrabă o mobilizare a energiilor și a resurselor locale în procesul dezvoltării. Capitalul extern și mai ales cel global, este nomad și de aceea nu prezintă o miză specială pentru dezvoltarea unei comunități, a unui oraș sau a unei regiuni. Investitorii de acest gen plasează banii doar atâta timp cât plasamentele le asigură profituri mari.

În Republica Moldova cei mai experimentați primari, mizând pe propria experiență, învățând lecțiile dezvoltării locale, pun accentul pe dezvoltarea economiei locale și urmează acele șapte domenii de dezvoltare endogenă, înregistrând în felul acesta rezultate frumoase.

Apreciem și ne bucurăm că în multe comunități din țară un accent deosebit se pune pe promovarea și dezvoltarea antreprenoriatului social. Spre deosebire de antreprenoriatul economic, care este orientat spre profit și piață, antreprenoriatul social este axat mai ales pe obținerea de beneficii sociale acceptând și profituri mai modeste, dar în schimb contribuie la crearea valorilor sociale. Astfel, administrațiile publice locale moderne din țară, sprijină dezvoltarea antreprenoriatului social care are și o dimensiune etică și, în felul acesta pe lângă dorința de a obține câștig financiar, își aduce aportul și la crearea și livrarea de beneficii sociale în cadrul comunității. În contextul respectiv, Jacques Chirac unul din cei mai longevivi primari ai Parisului (1977-1995), care ulterior a devenit și Președinte al Franței, susținea că mobilitatea și stabilitatea nu sunt antonime: „Un biciclist nu este stabil pe bicicleta sa decât prin mișcare”. La fel, susținem că câștigul financiar și beneficiile sociale nu sunt antonime.

Implementând Programul Bunelor Practici, IDIS „Viitorul” promovează și consideră că comunitățile care dezvoltă antreprenoriatul social, astfel încât profitul și beneficiile sociale să nu se excludă, dar să fie componente de bază în dezvoltarea comunitară, au șanse mai mari de a construi a comunitate prosperă și modernă.

Pentru ediția curentă, 2018-2019, a Programului Bunelor Practici au fost depuse 64 dintre cele mai inovative bune practici, implementate de 41 de autorități publice locale din Moldova. Secțiunile la care au aplicat administrațiile publice locale sunt următoarele:

Secțiunea 1. Transparență fără diferență!

Secțiunea 2. Implicare locală pentru revitalizare urbană

Secțiunea 3. Patrimoniul cultural și tradiții autentice Acasă

Secțiunea 4. Comunități inteligente prin servicii publice eficiente

Suntem siguri că bunele practici identificate pot fi preluate, ajustate și implementate de alte comunități, contribuind astfel la modernizarea și dezvoltarea socio-economică a localităților.

În contextul respectiv, țin să mulțumesc în mod special membrilor Grupului Coordonator al Programului Bunelor Practici, care au depus eforturi considerabile pentru a selecta cele mai bune practici prezentate la concurs. Astfel, îmi face plăcere să evidențiez componența Grupului Coordonator: Tatiana Badan, președintele CALM; Eduard Ungureanu, expert în cadrul programului „Comunitatea mea” (IREX Moldova); Olesia Cazacu, Coordonatoare programe/Creștere incluzivă PNUD Moldova; Irina Ioniță, Coordonator granturi USAID; Diana Chiriac, consultant principal, Direcția administrație publică din cadrul Cancelariei de Stat; Dorin Vaculovschi, Conferențiar universitar în cadrul ASEM; Valeriu Musteață, primarul satului Săiți din raionul Căușeni.

În mod special, aduc mulțumiri echipei Programului Bunelor Practici, coordonată cu pasiune și responsabilitate de Ana-Maria Veverița, secundată fiind de cunoștințele experților Vlad Catlabuga și Anatol Moldovan, a reușit în perioada de implementare să viziteze zeci de comunități și să se întâlnească cu sute de oameni valoroși de o certă calitate care au îndrăznit și au reușit să schimbe spre bine lucrurile la nivel local.

Zeci de comunități ne fac mândri prin ceea ce s-a reușit până la acest moment, prin ceea cum se dezvoltă în continuare. Realizările comunităților respective ne inspiră și ne fac să sperăm la o țară mai europeană, mai prosperă și mai frumoasă.

Aceasta ar însemna că reprezentanții autorităților locale care cred că pot schimba lucrurile și doresc să se motiveze pentru a implementa unele din modelele de succes, pot examina cu atenție această antologie, și astfel, inspirându-se, vor fi pregătiți să contribuie cu idei inovatoare la procesul de dezvoltare comunitară și modernizare a localității. În felul acesta, considerăm că se face un pas sigur spre modernizarea și europeanizarea Republicii Moldova.

Liubomir CHIRIAC,
Director executiv, IDIS „Viitorul”

Transparența activității instituțiilor publice și justificarea cheltuirii resurselor publice reprezintă fundamentul atât pentru creșterea încrederii cetățenilor în administrația publică, cât și pentru modernizarea serviciilor publice. Cetățenii își doresc să fie informați cu privire la utilizarea banului public, să fie implicați în procesul de decizie pentru a contribui la bunul mers al societății, iar instituțiile și autoritățile publice trebuie să aibă o atitudine pro-activă și să vină în sprijinul nevoilor acestora. Fie că este vorba de cultivarea unui dialog constant sau de optimizarea practicii dialogului social, atât față în față, cât și online, deschiderea sistemului decizional pentru cetățeni trebuie să fie prioritate pe agenda autorităților publice locale.

Potrivit strategiei „Moldova 2030”, **o funcționare eficientă a instituțiilor statului, într-un mod transparent și centrate pe cetățean influențează direct asupra încrederii cetățeanului în stat și asupra identificării cu acesta.** Prim urmare, administrația publică din țară trebuie să fie eficientă, transparentă și credibilă la toate nivelele, inclusiv la nivel teritorial, unde descentralizarea și activitatea administrației locale trebuie să fie în serviciul cetățeanului.

În acest context, autoritățile publice locale s-au înscris în competiție cu cazuri de bună practică care au condus la implementarea unor metode și practici de dialog și de consultare administrație-cetățeni, prin aplicarea corespunzătoare a unor mecanisme decizionale, în acord cu principiile privind transparența decizională și bugetară, eficiența și eficacitatea autorităților publice în vederea satisfacerii unui interes general, cum ar fi:

1. *acțiuni de promovare a transparenței, combaterea corupției și utilizarea noilor tehnologii pentru a consolida actul de guvernare și dialogul cu cetățenii*
2. *metode și practici de stimulare a participării cetățenilor la viața publică*
3. *măsurile și practici instituționale vizând asigurarea transparenței, informarea și consultarea publică și implicarea cetățenilor în adoptarea deciziilor de interes public*
4. *metode, instrumente și soluții integrate de adoptare participativă a deciziilor*
5. *activități de implicare și de parteneriat între administrația publică locală și reprezentanții societății civile, care asigură procesul de transparență decizională a actului administrativ*
6. *soluții online pentru facilitarea dialogului cu cetățenii*

„PORTAVOCE CIMIȘLIA – ANUNȚURI AUDIO PENTRU CETĂȚENI”

CARTE DE VIZITĂ

Localitatea	orașul Cimișlia
Regiunea de dezvoltare	Sud
Numărul de locuitori	14 787
Primarul care a implementat buna practică	Gheorghe Răileanu
Perioada de implementare a practicii	decembrie 2018 – prezent
Bugetul total	7 000 lei
Finanțator	Administrația publică locală
Actorii implicați	specialiștii din cadrul Primăriei orașului Cimișlia

Sumar

Pentru a îmbunătăți și diversifica comunicarea cu cetățenii, Primăria orașului Cimișlia a decis să instaleze pe clădirea primăriei un sistem portavoce. Sistemul difuzează toate anunțurile publice în format audio, acestea fiind realizate de specialistul relații publice din cadrul Primăriei. La necesitate, sistemul portavoce poate fi instalat pe automobil, astfel încât informația de interes public să fie difuzată nu doar în centrul orașului Cimișlia, ci și în toate regiunile localității, cât și satele din componența administrativă a orașului Cimișlia: satele Bogdanovca Veche, Bogdanovca Nouă și Dimitrovca. Drept rezultat, cetățenii orașului Cimișlia au devenit mai informați, mai implicați și mai activi în viața publică.

Beneficiari

Numărul de beneficiari este de 14 787 de cetățeni ai orașului Cimișlia.

Rezultatele obținute

- Număr mai mare de participare la evenimentele organizate de către administrația publică locală.
- Număr mai mare de cetățeni informați despre viața publică a orașului.
- Un feedback pozitiv din partea populației.
- Un interes sporit din partea altor autorități publice locale despre implementarea practicii.
- Un nou canal de comunicare cu cetățenii orașului Cimișlia.

Elementele inovatoare ale practicii

Practica este deosebită prin simplul fapt că este implementat un nou sistem de comunicare cu cetățenii. Portavoce este un sistem ce vine din domeniul mass-mediei și în special domeniul de radio. Cel mai important element este faptul că cetățenii sunt mai informați, a fost trezit interesul de participare și este vizibil prin numărul persoanelor care participă la evenimentele Primăriei orașului Cimișlia.

Lecțiile învățate

Pozitive

- ✓ Cetățeni mai informați, activi, prezenți la evenimente, un grad de satisfacție major manifestat de către aceștia.
- ✓ Un nou sistem de comunicare: cetățenii nu trebuie să citească; e necesar doar să audă.

Negative

- ✓ Nu s-a stabilit din start un buget pentru întreținerea acestui serviciu, astfel că Primăria orașului Cimișlia e mereu în căutare de soluții.
- ✓ Mai multă muncă în plus pentru specialistul relații publice.

ASOCIAȚIA DE BĂȘTINAȘI – PARTENER DE ÎNCREDERE PENTRU ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ LOCALĂ DIN SATUL COPCEAC ÎN DEZVOLTAREA ȘI PROMOVAREA LOCALITĂȚII CU IMPLICAREA BĂȘTINAȘILOR DIN DIASPORĂ

CARTE DE VIZITĂ

Localitatea	satul Copceac , raionul Ștefan Vodă
Regiunea de dezvoltare	Sud
Numărul de locuitori	2 460
Primar	Vasile Țîntari
Perioada de implementare a practicii	noiembrie 2018 – prezent
Bugetul total	În dependență de proiectele implementate. Localitatea va beneficia de un grant de la Guvernul Republicii Moldova (Programul „DAR I+3”) în valoare de 250 000 lei. Comunitatea și-a luat angajamentul de a contribui cu 170 000 lei, în care PNUD prin MiDL la va acorda o contribuție de 170 000 lei. Bugetul APL 104 361 lei
Finanțatori	Guvernul Republicii Moldova Guvernul Elveției prin proiectul Migrație și Dezvoltare Locală (MiDL) Administrația publică locală Comunitatea
Actorii implicați	Administrația publică locală, comunitatea și băștinașii migranți din satul Copceac

Sumar

Băștinașii plecați sunt o resursă importantă pentru dezvoltarea localităților de origine. De acest lucru s-au convins și cei din satul Copceac din raionul Ștefan Vodă. Cu scopul de a face diferența în dezvoltarea locală, locuitorii, administrația locală și băștinașii și-au unit eforturile pentru crearea unui parc modern prin implicare fiecăruia. Parcul va deveni un spațiu de petrecere a timpului liber, loc de întâlnire al cetățenilor de toate vârstele pentru a comunica și a practica sportul.

Beneficiari

Toți locuitorii satului Copceac, în număr de 2 460 de persoane.

Rezultatele obținute

- Comunitatea din satul Copceac a fost selectată în proiectul „Migrație și Dezvoltare Locală”, implementat de PNUD și finanțat de Guvernul Elveției.
- Comunitatea a adus în localitate un proiect pentru renovarea parcului și va instala două foisoare cu table de șah și dame, două scrâncioburi, șase bănci și rampe de acces la intrarea și ieșirea din parc.
- De rezultatele acestui proiect vor beneficia toate categoriile de vârstă: în primul rând tinerii vor avea ocazia să comunice, să interacționeze prin jocul de șah și dame. Foarte mulți copii ai migraților își petrec vacanța de vară la bunici. Parcul va fi un loc ideal de întâlnire cu copiii celor rămași acasă. O altă categorie de beneficiarii sunt 130 de preșcolari pentru care parcul este singurul loc amenajat pentru petrecerea timpului în afara grădiniței.
- Fiind plasat chiar în vecinătatea școlii, parcul este un spațiu binevenit pentru 204 elevi din gimnaziu care își vor putea petrece recreațiile aici. Se vor plimba de asemenea mamele cu copii mici sau bebeluși în cărucioare.

- Beneficiari vor fi și persoanele cu necesități speciale, care având o rampă de acces vor avea ocazia să se bucure de evenimentele ce vor avea loc în parc.
- În parc se află monumentul memoriei și monumentul dedicat participanților la conflictul din regiunea transnistriană. Aici se vor aduna veteranii și rudele acestora.
- La 9 mai aici se sărbătorește Ziua Europei împreună cu băștinașii reveniți acasă din diasporă.

Elementele inovatoare ale practicii

A fost creat un grup de voluntari din rândurile tinerilor, băștinașilor de acasă și din diasporă, care sunt implicați în tot felul de activități ce au loc în localitate. Prin intermediul lor se intenționează să fie oferit exemplul de implicare civică.

Lecțiile învățate

Prin activitatea sa, primarul Vasile Țînțari și-a dorit să trezească spiritul civic de implicare în dezvoltarea localității, să promoveze satul. Satisfacția sufletească este ceea ce îi motivează pe cei din administrația locală, iar faptul că sunt tratați ca persoane de încredere în localitate îi face să se simtă norocoși.

ORA PRIMARULUI „DIN PRIMA SURSĂ”

CARTE DE VIZITĂ

Localitatea	satul Ghidighici, municipiul Chișinău
Regiunea de dezvoltare	Centru
Numărul de locuitori	5 400
Primarul care a implementat buna practică	Serafim Isac
Perioada de implementare a practicii	septembrie – octombrie 2018
Bugetul total	Cheltuieli nu sunt. E o activitate necesară și benevolă a primarului
Actorii implicați	Primăria satului Ghidighici și întreaga comunitate

Sumar

Locuitorii din satul Ghidighici află din prima sursă care este realitatea din comunitate și discută cu primarul Isac Serafim toate problemele comunitare care îi interesează. Astfel, de două ori pe lună, după programul de lucru, timp de o oră, Serafim Isac se conectează live pe pagina sa de Facebook pentru a comunica cu cetățenii despre situația social-economică a localității și a răspunde la întrebările sătenilor.

Beneficiari

Locuitorii satului Ghidighici, în număr de 5 400 persoane.

Rezultatele obținute

Important este faptul ca locuitorii satului să primească informația din prima sursă. Sătenii sunt informați instantaneu. Multe adresări vin de la locuitorii satului care se află temporar peste hotarele țării. Pozitiv: se expun sugestii care se iau în calcul în activitatea de lucru a Primăriei satului Ghidighici.

Aspectul pozitiv al emisiunii ține de faptul că locuitorii satului sunt atrași în activitatea de lucru a primăriei. Se cunosc mai bine problemele din sat. Oamenii depășesc bariera de incomoditate de a întreba sau a se expune pe unele probleme.

Elementele inovatoare ale practicii

- ✓ În lipsa unui ziar sau post de radio care necesită mai multe cheltuieli, la moment cel mai rapid și simplu în utilizare este internetul, în special Facebookul.
- ✓ Cetățeanul poate participa la emisiune din orice loc unde s-ar afla.
- ✓ Elementul inovator ține de originalitatea fiecărei emisiuni de a nu plictisi sătenii.
- ✓ Pentru varietate, sunt invitați responsabili de proiecte, specialiști în diferite domenii din localitate pentru a răspunde la întrebările solicitate.
- ✓ Pentru viitor e necesar de organizat emisiuni tematice, fiindcă e imposibil să cuprinzi tot arealul de probleme în cadrul unei emisiuni.

Lecțiile învățate

De a fi calm la întrebările provocatoare. De a crea deprinderi pentru săteni să adreseze întrebări corecte, la temă. Dispare bariera de comunicare între primar și săteni.

IV

PROMOVAREA INTEGRITĂȚII – PILON IMPORTANT AL GUVERNĂRII ÎMPREUNĂ CU CETĂȚENI ȘI PENTRU CETĂȚENI (ETAPA III)

CARTE DE VIZITĂ

Localitatea	municipiul Strășeni
Regiunea de dezvoltare	Centru
Numărul de locuitori	22 217
Primar	Valentina Casian
Perioada de implementare a practicii	iunie – decembrie 2018
Bugetul total	199 962 lei
Finanțatori	PNUD Moldova Agenția de Cooperare Internațională Pentru Dezvoltare (RoAid) Administrația publică locală
Actorii implicați	Primăria municipiului Strășeni, Agenția de Cooperare Internațională Pentru Dezvoltare (RoAid), Centrul Regional al PNUD de la Istanbul, susținut de consultații internaționale Ana Vasilache și Olivia Baci, PNUD Moldova

Sumar

Primăria Municipiului Strășeni este unica autoritate locală care și-a elaborat o Strategie și Plan de acțiuni anticorupție printr-un proces participativ larg fără a avea o obligațiune legală în acest sens, cu resurse minime pentru a face mai deschisă activitatea administrației locale. Astfel, pentru a crește trans-

parența, Primăria municipiului Strășeni a beneficiat de un grant din partea PNUD Moldova pentru echiparea avansată a sălii de ședințe, în scopul transmisiunii calitative online a ședințelor Consiliului Local și a comisiilor de specialitate.

Primăria municipiului Strășeni a fost localitatea selectată pentru implementarea proiectului „Promovarea integrității la nivel local în țările Parteneriatului Estic”, ca urmare a acțiunilor concrete întreprinse în combaterea corupției și promovarea integrității la nivel local. Metodologia anticorupție a PNUD „insule de integritate” a fost implementată în peste 10 țări din Europa de Sud-Est și 20 de guverne locale și a fost recunoscută pe plan internațional datorită Premiului pentru serviciul public, acordat de ONU.

„Pentru strășeneni prezentul nu este capăt de linie, ci numai o etapă a ceea ce dorim să devenim, adică o localitate cu adevărat european, cu dotări care să facă viața de zi cu zi mai bună, mai îmbelșugată, mai plină de conținut spiritual și educativ”.

Valentina CASIAN,

Primarul municipiului Strășeni

Beneficiari

Toți locuitorii municipiului Strășeni, în număr de 22 217 persoane.

Rezultatele obținute

Cantitative:

- Activitatea desfășurată este mult mai transparentă – de la locul 44 în 2016, Primăria municipiului Strășeni a urcat pe locul cinci în 2018.
- O procedură în achiziție publică pentru elaborarea Studiului de fezabilitate a complexului sportiv din municipiul Strășeni lansată în luna noiembrie 2018.
- Un raport de executare a contractelor.
- 22 contracte publicate pe www.straseni.md: COP (Cerere Ofertelor de Prețuri), LP

(Licitația Publică) și MV (Mică Valoare) pentru produse alimentare, a fost lansată în luna decembrie 2018.

- În luna octombrie 2018, un specialist în achiziții publice din cadrul Primăriei municipiului Strășeni a fost la instruirea cu privire la contractele de mică valoare.
- În luna noiembrie 2018, același specialist a fost în a II-a instruire cu privire la contractele procedura COP (Cerere Ofertelor de Prețuri) și LP (Licitația Publică).
- În septembrie 2018, doar 10% din terenuri erau delimitate, în prezent sunt 50% terenuri delimitate.

Calitative:

Până în prezent, municipalitatea a reușit să:

- înlătura barierele birocratice din cadrul primăriei;
- efectueze achizițiile de valoare redusă prin noul sistem electronic național e-achiziții;
- desfășoare o campanie de sensibilizare privind promovarea Planului urbanistic și să încurajeze raportarea construcțiilor ilegale sau neautorizate;
- inițieze modernizarea întreprinderii municipale, identificată de cetățeni drept una dintre cele mai vulnerabile la acțiunile de corupție.

Servicii publice prestate de calitate mai înaltă, îmbunătățirea imaginii, resurse financiare cheltuite mai eficient, creșterea încrederii societății în guvernarea locală.

Elementele inovatoare ale practicii

Primăria municipiului Strășeni este unica autoritate locală care și-a elaborat o Strategie și Plan de acțiuni anticorupție printr-un proces participativ larg fără a avea o obligațiune legată în acest sens, cu resurse minime pentru o transparentiza activitatea administrației locale.

Lecțiile învățate

- ✓ Cetățenii își doresc să fie implicați în procesul de decizie și să fie informați cu privire la utilizarea banului public pentru a contribui la dezvoltarea

comunității. Această practică a demonstrat că existența transparenței construiește și consolidează încrederea între autoritate publică și cetățeni, conduce comunitatea către consens și nu către conflict.

- ✓ Aplicând tehnologiile inovative și promovând integritatea la nivel local, autoritatea publică a devenit mai responsabilă, eficientă, transparentă și integră în raport cu cetățenii.
- ✓ Acțiunile anticorupție au un impact major, spre beneficiul tuturor cetățenilor.
- ✓ A crescut încrederea cetățenilor în primar, funcționari, fapt demonstrat prin rezultatul alegerilor locale din 2015 (alegerea primarului din primul tur, cu 74 la sută).
- ✓ Originalitatea acestui proiect constă în faptul că nu s-a acționat individual, ci s-a produs schimbarea în sistemul existent de administrare, prin implicarea funcționarilor corupți în toate activitățile, prin comunicarea sporită, transparentizarea (transmiterea online a ședințelor consiliilor, comisiilor), deschiderea către cetățeni.
- ✓ Durabilitatea acestui proiect este asigurată prin actualizarea permanentă a Planului de acțiuni, monitorizarea, implicarea continuă a cetățenilor, atât în procesul decizional, cât și în activitățile organizate și desfășurate de către autoritatea locală, dezvoltarea spiritului civic, accentuarea beneficiilor în urma implicării comune – a autorității și cetățenilor, în lupta pentru lichidarea elementelor birocratice și coruptive.

Implicarea comunitară este un proces democratic, prin care cetățenii unei comunități acționează în interesul lor comun. Aceștia identifică probleme și soluții, apoi acționează prin implicarea actorilor sociali pentru ca acele soluții să devină realitate. Scopul implicării comunitare este de a aduce împreună oamenii dintr-o comunitate în scopul de a rezolva, prin puterea pe o dețin, o problemă din acea comunitate și acolo unde este posibil, de a contribui la viitorul comunității.

Revitalizarea are ca scop îmbunătățirea calității și creșterea atractivității comunității și a proiectării urbane și locale în beneficiul cetățenilor, al economiei și al societății în ansamblu. Prin urmare, crearea sistemului de revitalizare a localităților în Republica Moldova vine în schimbarea paradigmei privind modul de planificare, finanțare, dezvoltare și guvernare a orașelor și satelor.

Eficiența procesului de revitalizare comunitară se caracterizează prin cooperarea între instituțiile administrației publice la nivel central și local; cunoașterea realităților locale și identificarea măsurilor de intervenție; elaborarea și implementarea politicilor, programelor și proiectelor realiste de revitalizare urbană; parteneriate eficiente și durabile cu comunitatea locală, sectorul privat și toate părțile interesate; sprijin și deschidere către dialog cu structurile societății civile; campanii de informare și promovare, implicarea activă a mass mediei.

Rezultatul proceselor de dezvoltare comunitară trebuie să-l constituie creșterea standardului de viață pentru membrii comunității, parte a acestor procese. Autoritățile publice locale înscrise în competiția la această secțiune au venit cu bune practici care se referă la:

1. *soluții privind stimularea activităților economice din comunitate*
2. *acțiuni de revitalizare a comunității prin grupuri de acțiune locală*
3. *inițiative, practici sau proiecte implementate, în care implicarea cetățenilor a produs efecte pozitive și semnificative în comunitate*
4. *modele de activism civic între administrație, structuri asociative și mediul de afaceri, în contextul asigurării dezvoltării durabile la nivel local*
5. *idei inovatoare privind implicarea tinerilor în dezvoltarea locală*
6. *crearea oportunităților de dezvoltare multilaterală a tinerilor și participării acestora în viața economică, socială și culturală locală*
7. *implicarea băștinașilor migranți în identificarea și soluționarea problemelor prioritare ale comunității*

MICȘORAREA ESENȚIALĂ A CHELTUIELILOR LA REALIZAREA LUCRĂRILOR DE ILUMINARE STRADALĂ DE CĂTRE PRIMĂRIA ORAȘULUI ANENII NOI

ÎMDP "Apă-Canal" Anenii Noi

CARTE DE VIZITĂ

Localitatea	orașul Anenii Noi
Regiunea de dezvoltare	Centru
Numărul de locuitori	12 000
Primarul care a implementat buna practică	Veaceslav Bondari
Perioada de implementare a practicii	2017–2018
Bugetul total	330 000 lei
Finanțatori	Primăria orașului Anenii Noi
Actorii implicați	Primăria orașului Anenii Noi și ÎM „Apă–Canal Anenii Noi”

Sumar

Pentru a gestiona mai eficient serviciile publice din oraș și a reduce banii publici, Primăria orașului Anenii Noi au găsit o soluție inovativă pentru iluminatul public stradal. Primăria orașului oferă utilajul pentru sistemul de iluminare, iar întreprinderea municipală „Apă – Canal” este responsabilă de lucrările de instalare și deservire. În anul 2018 au fost astfel instalate 120 de becuri LED în oraș și înregistrate economii de aproape un milion de lei.

Prin urmare, Primăria orașului Anenii Noi a procurat prin licitație tot echipamentul necesar pentru iluminarea stradală, iar realizarea lucrărilor au fost efectuate de către „Apă – Canal Anenii Noi”. Primăria a achitat numai cheltuielile legate de instalarea pilonilor de iluminare.

Beneficiari

Beneficiarii sunt toți locuitorii din Anenii Noi, adică 12 000 persoane.

Rezultatele obținute

În rezultatul implementării practicii s-au economisit sursele financiare din bugetul local (plăți salariale, indemnizațiile medicale, cotele de asigurări sociale, TVA). Ca rezultat, s-au economisit aproximativ 7 000 lei, la instalarea unui pilon cu lampă de tipul LED (total 120 pilon = 840 000 lei/economie).

Lucrările de instalare și deservire sunt realizate de aceeași întreprindere

(muncitori), ceea ce permite înlăturarea defectelor în caz de deteriorări. Pentru anul 2019, Primăria Anenii Noi a planificat lucrările de instalare a 130 piloni cu lămpi LED.

Elementele inovatoare ale practicii

- ✓ Fără încălcarea legislației, a fost posibilă economia surselor financiare din bugetul local.
- ✓ Se susține întreprinderea municipală căreia i se acordă posibilitatea efectuării lucrărilor adăugătoare (păstrarea/majorarea lucrărilor de muncă și dezvoltarea întreprinderii).

Lecția învățată

Practica poate fi implementată la realizarea a mai multor tipuri de lucrări de către mai multe întreprinderi municipale.

CARTE DE VIZITĂ

Localitatea	orașul Cantemir
Regiunea de dezvoltare	Sud
Numărul de locuitori	5 400
Primar	Roman Ciubaciuc
Perioada de implementare a practicii	ianuarie 2018 – decembrie 2019
Bugetul total	70 712 USD
Finanțatori	Guvernul Elveției prin proiectul Migrație și Dezvoltare Locală (MiDL) Administrația publică locală Comunitatea și Asociația de băștinași „Asociația Cantemirenilor de Pretutindeni”
Actorii implicați	Administrația publică locală, locuitorii orașului Cantemir, diaspora internă și externă, patru agenții economice din localitate, ONG-ul „Help” și Asociația de băștinași „Asociația Cantemirenilor de pretutindeni”

Sumar

Bucurie mare pentru locuitorii orașului Cantemir. După ani buni de așteptare, parcul central din oraș, care se întinde pe șapte hectare, a fost modernizat. Aici a fost construit un havuz, un teren de joacă pentru copii, au fost instalate bănci noi și un sistem de iluminat. Modernizarea parcului a fost posibilă datorită unui grant oferit de Guvernul Elveției, a administrației locale și băștinașilor.

În urma acestei practici, Primăria orașului Cantemir, în strânsă colaborare cu diaspora și băștinașii a construit un havuz cu un diametrul de șase metri pentru durabilitatea acestuia și siguranța locuitorilor a fost construit un sistem de iluminat pe tot teritoriul parcului: au fost instalați 93 de piloni cu câte două felinare fiecare per total 186 becuri. Au fost iluminate șase alei centrale și laterale. De asemenea au fost instalate 30 de bănci pentru relaxarea cantemirenilor și 60 de coșuri de gunoi pentru păstrarea curățeniei. Au fost sădiți 1 000 de trandafiri și 300 de crizanteme. Primăria orașului Cantemir a reușit să mobilizeze băștinașii pentru a contribui împreună la dezvoltarea urbană a orașului. După implementarea proiectului a crescut gradul de încredere al populației în administrația publică locală și aceștia din urmă vin cu idei noi către primărie privind dezvoltarea localității.

Beneficiari

Toți locuitorii orașului Cantemir, și anume 5 400 locuitori.

Rezultatele obținute

Rezultate cantitative:

- A fost construit un havuz.
- Au fost plantate 300 de crizanteme și peste 500 de trandafiri.
- Au fost instalate 20 de bănci și coșuri pentru gunoi.
- Au fost instalate 93 de felinare a câte 2 becuri fiecare – total 186 becuri.

Rezultate și schimbări calitative:

- Gradul de încredere al populației în administrația publică locală a crescut considerabil.
- Băștinașii sunt deschiși unor noi inițiative.
- A crescut gradul de siguranță a locuitorilor atunci când se deplasează prin parcul central datorită iluminării acestuia.
- Locuitorii au început să prețuiască patrimoniul public mobilizându-se și acționând prompt la orice tentativă de vandalizare a acestuia.
- Au fost create condiții mai bune pentru odihna locuitorilor orașului și oaspeții acestora.
- A crescut atractivitatea orașului, parcul public devenind o adevărată atracție turistică atât pentru băștinași, cât și pentru oaspeții acestuia.

Elementele inovatoare ale practicii

Datorită implicării comune s-au realizat lucruri frumoase în orașul Cantemir. Locuitorii orașului și diaspora au devenit mai deschiși pentru noi inițiative și nivelul de încredere în administrația publică locală a crescut considerabil. La ziua de astăzi către administrația publică locală vin foarte multe propuneri din partea locuitorilor și băștinașilor.

Prin practica dată, Primăria orașului Cantemir a demonstrat că doar prin eforturile comune pot fi realizate cu succes lucruri într-adevăr frumoase și importante în localitatea de baștină. Chiar dacă pentru început își propuneau să realizeze lucruri mici, în final le-a reușit mult mai mult. Realizările pe care le-au obținut la finalul practicii date nu i-au oprit pe loc. În prezent sunt în continuă căutare de surse financiare necesare pentru continuarea modernizării parcului cu multe alte utilități care va permite locuitorilor și băștinașilor să beneficieze din plin de tezaurul pe care îl dețin și să ducă un mod de viață cât mai sănătos, lucru deja vizibil.

Lecțiile învățate

Administrația publică trebuie să fie transparentă continuu. Pe lângă mesajele de laudă pe care le postează locuitorii și băștinașii, ei trebuie să vină și cu critici obiective. Uneori mesajele negative sunt mult mai utile decât cele pozitive. Acestea ne fac mereu să tindem să fim mai buni și ne demonstrează că mai avem de lucrat asupra noastră.

În ceea ce privește comunitatea, acesta trebuie să fie mai deschisă, să vină mereu cu idei noi pentru dezvoltarea comunității, iar pe lângă expunerea acestora să vină și cu implicarea personală în procesul de implementare. Doar prin implicarea comunității, atât financiar, cât și personal, cetățenii vor păstra și prețui patrimoniul localității. Schimbarea vine de la sine.

CARTE DE VIZITĂ

Localitatea	satul Ciuciulea, raionul Glodeni
Regiunea de dezvoltare	Nord
Numărul de locuitori	3 490
Primar	Ilie Calistru
Perioada de implementare a practicii	1 martie – 27 august 2018
Bugetul total	19 870 USD
Finanțatori	Guvernul Elveției prin proiectul Migrație și Dezvoltare Locală (MiDL) Administrația publică locală Comunitatea și Asociația de băștinași „Ciuciulea-Vatră de Dor”
Actorii implicați	Administrația publică locală, comunitatea și Asociația de băștinași „Ciuciulea-Vatră de Dor”

Sumar

Cei 3 500 de locuitori ai satului Ciuciulea se deplasează în siguranță spre toate instituțiile publice din localitate după ce, cu suportul băștinașilor și a administrației locale, a fost pavat un trotuar de un km. Trotuarul pavat se află chiar pe strada principală din sat, zona unde se circulă cel mai mult și sunt situate principalele instituții din localitate.

Beneficiari

Beneficiarii direcți sunt 3 490 de locuitori ai satului, dintre care 296 elevi, 49 angajați ai gimnaziului, 77 de copii preșcolari, 12 angajați ai grădiniței, 17 angajați la centrul de sănătate, nouă angajați ai primăriei, 55 elevi la școala profesională, 104 mame cu copii cu vârsta de până la trei ani, 638 de pensionari, 161 persoane cu grad de invaliditate și dizabilități.

Beneficiari indirecți – migranții interni și externi, oaspeții localității.

Rezultatele obținute

Rezultate cantitative:

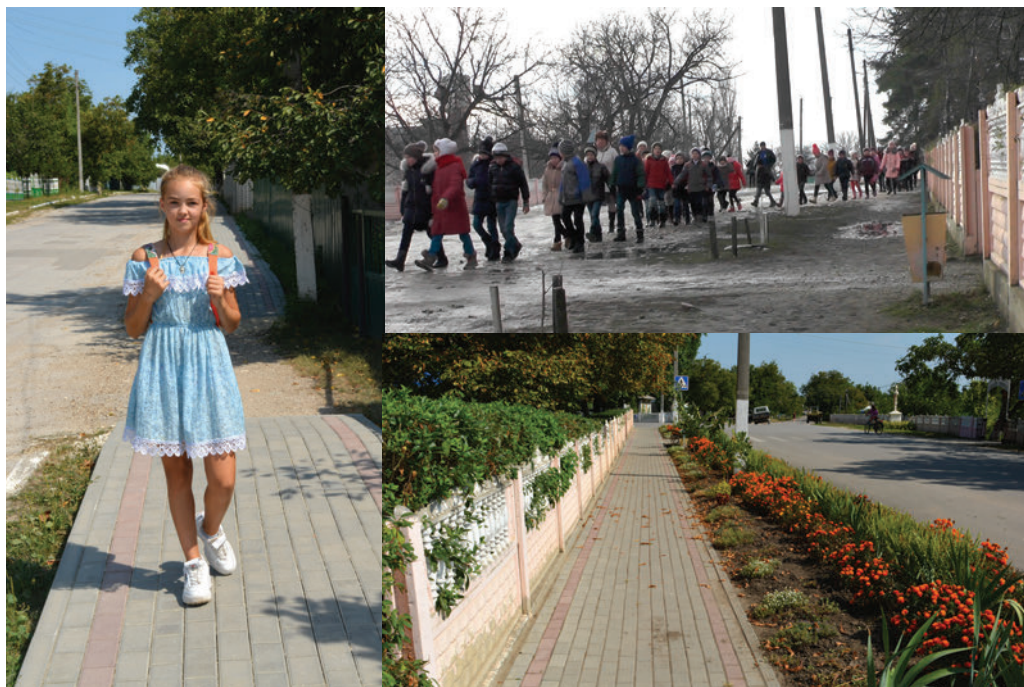
- Locuitorii satului Ciuciulea se deplasează în siguranță spre toate instituțiile publice din localitate.

Rezultate și schimbări calitative:

- Centrul satului are un aspect modern, estetic și prietenos pentru locuitorii satului și pentru oaspeți.
- Este asigurată respectarea regulilor de circulație rutieră de către toți participanții la trafic.
- Proiectul a constituit un exercițiu de mobilizare a tuturor locuitorilor satului Ciuciulea și a băștinașilor de a soluționa în comun problemele din localitate.

Elementele inovatoare ale practicii

Elementele inovatoare a acestei practici este faptul că au fost implicați băștinași și diaspora, care pentru prima dată în satul Ciuciulea s-a recurs la implicarea acestora. De asemenea, soluționarea acestei probleme a dus la schimbarea aspectului centrului satului. Un ciclist, o persoană în scaune cu roțile, sau un părinte care poartă cărucior pentru copii se poate plimba astăzi în siguranță pe trotuar. Această practică a fost transparentă, fiindcă o dată la două săptămâni echipa proiectului raporta despre măsurile realizate: licitații organizate

și realizate, procurări de materiale, lucrări și servicii, progresul în realizarea lucrărilor, calitatea lucrărilor, utilizarea mijloacelor financiare, toate acestea au fost postate pe pagina Asociației de băștinași de pe rețelele sociale.

Dar cel mai inovativ element pentru Ciuciulea a fost crearea pentru prima dată a unei asociații de băștinași „Ciuciulea-Vatră de Dor”, crearea paginii pe rețelele de socializare a asociației, care la moment este apreciată de peste 1 165 persoane, unirea tuturor băștinașilor din toate colțurile lumii (Italia, SUA, Canada, Germania, Rusia, Spania, Portugalia, România, Ungaria, Cipru, Grecia, Polonia, Anglia, Irlanda, Franța), implicarea în proiecte pentru bunăstarea satului natal și ajutorarea celor ramași acasă, accesul la o viață mai bună.

Realizarea acestui proiect a trezit în sufletele ciuciulenilor dorul de casă, amintiri din copilăria petrecută la sat, școala de alta dată, grădina zoologică din sat, care rămâne o perlă în inimile noastre. Personalități cu renume care au absolvit școala din Ciuciulea s-au unit în acest proiect de suflet (actori, medici, profesori, academicieni, jurnaliști, cântăreți etc.), cu lacrimi în ochi depăneau amintiri de altă dată la Ziua Diasporei, desfășurată în ziua când s-a tăiat panglica la trotuarele renovate inițial planificate 450 metri, dar cu suportul băștinașilor s-au realizat 1 000 metri, acoperind întreaga centură din centrul satului, care în timp record au contribuit financiar la realizarea acestui proiect cu peste 300%.

Lecțiile învățate

Lecția învățată din această practică este că trebuie să ai obiective realiste cu indicatori specifici pentru a avea succes și pentru a preîntâmpina situații neprevăzute pe perioada implementării unui proiect.

Trebuie să existe o echipă puternică, în care să fie implicați oameni-cheie care reprezintă interes față de rezolvarea problemei. De asemenea, pentru succes trebuie să depui efort și interes din partea tuturor factorilor implicați.

Însă cel mai important este faptul că doar prin conlucrare și implicare a locuitorilor și băștinașilor se poate ajunge la implementarea unui proiect cu succes. Fiind o familie între anii 1980-1987 în jur de 8 700 locuitori, astăzi rămași la baștină 3 490 locuitori, am demonstrat că suntem mult mai mulți prin implicare și mai puternici, am fost și am rămas o familie, o familie puternică. Și doar prin unitate și implicare vom păstra viața în satele noastre.

ÎMBUNĂȚIREA INFRASTRUCTURII PRIN INSTALAREA INDICATOARELOR STRADALE ȘI A TREGERILOR DE PIETONI

CARTE DE VIZITĂ

Localitatea	satul Copceac , raionul Ștefan Vodă
Regiunea de dezvoltare	Sud
Numărul de locuitori	2 460
Primar	Vasile Țințari
Perioada de implementare a practicii	iunie 2018
Bugetul total	46 253 lei
Finanțator	Administrația publică locală
Actorii implicați	Primăria satul Copceac, Inspectoratul de Poliție a satului Copceac, ONG-ul „Copceac succes” și ONG-ul „Lăstarii viitorului”

Sumar

Dacă ajungeți în satul Copceac din raionul Ștefan Vodă să știți că nu vă veți rătăci în această localitate. Asta deoarece fiecare stradă are denumirea ei, fiind în total instalate 17 indicatoare stradale, iar șoferii și pietonii circulă în siguranță datorită

celor peste 60 de indicatoare rutiere. Proiectul a contribuit la educarea și informarea locuitorilor satului Copceac, tinerii au fost informați cu privire la siguranța circulației rutiere, trecerile pietonale. În urma acestor acte demonstrative la care au fost implicați elevii gimnaziului, copiii grădiniței, 30 de tinerii și locuitorii satului cunosc regulile de circulație și cunosc cum să prevină accidentele și situațiile de risc.

Beneficiari

Beneficiarii sunt 2 460 de cetățeni, dintre care 210 elevi și 125 de copii de la grădiniță.

Rezultatele obținute

Rezultate cantitative:

- 17 indicatoare stradale cu denumirea străzii și numere stradale instalate.
- 80 de tinerii au participat la lecțiile de instruire pentru siguranța rutiera (20 elevii din gimnaziu și grupele pregătitoare din grădiniță).
- 20 de voluntari au plantat flori în jurul indicatoarelor stradale.
- Șapte treceri pietonale instalate.
- 60 indicatoare rutiere instalate.

Rezultate și schimbări calitative:

- Străzi dotate cu indicatoare auto.
- S-au îmbunătățit condițiile de trafic.
- Cetățenii se pot folosi nestingheriți fără a se simți în pericol.
- S-a micșorat numărul de accidente rutiere.
- Proiectul a oferit un acces îmbunătățit de orientare și siguranță, precum și operativitate pentru serviciile de urgență.
- Satul Copceac a devenit mai accesibil pentru locuitori și oaspeți.

Elementele inovatoare ale practicii

- ✓ A fost utilizat sondajul de opinie ca argumentare a proiectului și ca metodă de implicare a cetățenilor în identificarea necesităților reale ale comunități.
- ✓ Proiectul a fost realizat în parteneriat cu Inspectoratul de poliție din satul Copceac.

- ✓ Parteneriatul între administrația locală și Inspectoratul de poliție nu a mai avut un asemenea succes ca în cazul proiectului dat, deoarece s-a pus drept bază viața și sănătatea cetățenilor, a copiilor, elevilor și a participanților la trafic.

Lecțiile învățate

O lecție pozitivă din aceasta practică a fost activitatea realizată în comun cu comunitatea și anume că a fost parte a sondajului și mai apoi cetățenii s-au implicat direct în respectarea regulilor de circulație.

Cea de a doua lecție a fost conlucrarea cu Inspectoratul de poliție, specialiștii din cadrul primăriei și a instituțiilor publice. Amplasarea denumirilor străzilor și semnelor rutiere au fost coordonate cu Inspectoratul de poliție și Consiliul local.

CARTE DE VIZITĂ

Localitatea	Grupul de Acțiune Locală (GAL) „Plaiul Codrilor”
Regiunea	Strășeni
Populația de pe teritoriul GAL	15 000
Președinte GAL	Lilian Botnaru
Manager GAL	Viorica Mamaliga
Perioada de implementare a practicii	2018
Bugetul total	648 407 lei
Finanțatori	Ministerul Afacerilor Externe al Republicii Polonia prin Solidarity Fund PL în Moldova GAL „Plaiul Codrilor”
Actorii implicați	reprezentanții administrației publice locale, ai sectorului public și asociativ din satele Vorniceni, Dolna, Lozova și Micleușeni

Sumar

Societatea civilă, sectorul public și cel privat din satele Vorniceni, Dolna, Lozova și Micleușeni din raionul Strășeni continuă să-și unească eforturile în cadrul Grupului de Acțiune Locală „Plaiul Codrilor” pentru a contribui la dezvoltarea regiunii. Împreună au reușit să creeze postul de pompieri din satul Lozova, au cumpărat un cuptor de uscare a fructelor în satul Dolna, modernizați stupi verticali și lista poate continua. Până în prezent în cadrul GAL-ului au fost realizate 14 proiecte, care au contribuit la deschiderea a 25 de locuri de muncă permanente și peste 90 de locuri de muncă sezoniere.

Grupul de Acțiune Locală acoperă teritoriul a patru comunități locale: satul Dolna, comuna Lozova, comuna Micleușeni și satul Vorniceni din raionul Strășeni, cu o populație totală de circa 15 mii de locuitori. Începând cu luna iunie 2018 „Plaiul Codrilor” a beneficiat de suportul financiar al organizației Solidarity Fund. Împreună cu partenerii de dezvoltare au fost implementate următoarele proiecte conform priorităților:

Creșterea eficienței și productivității în agricultură

1. Modernizarea a cinci stupini din teritoriul GAL-ului „Plaiul Codrilor”
2. Crearea condițiilor de procesare a fructelor în microregiunea GAL-ului „Plaiul Codrilor”
3. Îmbunătățirea procesului tehnologic de ambalare a legumelor

Modernizarea infrastructurii și serviciilor publice

4. Modernizarea postului de salvatori și pompieri în comuna Lozova
5. Educație prin educație și joc
6. Streetball-baschet de stradă
7. Societatea de mâine aparține copiilor de azi

Valorificarea patrimoniului cultural

8. Grădinița-linia de start pentru promovarea tradițiilor și obiceiurilor
9. Plaiul Codrilor pe ritmuri de dans

Beneficiari

Peste 15 000 de locuitori ai microregiunii.

Rezultatele obținute

- 14 proiecte implementate și alte șapte proiecte în desfășurare.
- Cinci stupini modernizate, dotate cu 250 stupi verticali. Produs local creat ca brand al microregiunii.
- Un cuptor de uscarea a fructelor instalat. Un produs de calitate superioară promovând regiunea.
- Proces de ambalare a usturoiului simplificat și ridicarea productivității agentului economic. Lărgirea relațiilor de piață, contracte încheiate cu diverși consumatori.
- Post de pompieri intercomunitar creat, servicii publice modernizate, șase locuri de muncă noi create, locuitori protejați. Cooperare intercomunitară.
- Trei ateliere dotate cu materiale didactice pentru dezvoltarea abilităților creative.
- Două coșuri mobile de baschet ce permit desfășurarea activităților sportive în cadrul liceului. Fortificarea sănătății și colaborarea intercomunitară.
- Patru foișoare create și amenajate, teritoriu amenajat cu arbuști și răzoare, relații consolidate dintre reprezentanții societății civile cu instituțiile publice.
- Parteneriat între două instituții, 20 costume naționale procurate, 20 tamburine, 20 fluierașe, 20 tobițe și 20 perechi de linguri muzicale pentru promovarea specificului cultural al microregiunii GAL-ului.
- Echipament procurat pentru 24 de perechi de dansatori pentru promovarea GAL-ului „Plaiul Codrilor” la nivel național și internațional.

Elementele inovatoare ale practicii

Abordarea de jos în sus și consolidarea celor trei sectoare: public, societate civilă și sectorul privat reprezintă ceva inovator și pentru GAL. Grupul de Acțiune Locală are 14 proiecte implementate și sunt la etapa de implementare a încă șapte proiecte comunitare ale concursului „Implicarea aduce dezvoltarea 2019”, desfășurat pe teritoriul GAL-ului.

Lecțiile învățate

Anul 2018 a oferit ocazia să învățăm anumite lecții care ne vor ghida în stabilirea sarcinilor pentru următoarea activitate:

- ✓ Membrii GAL au înțeles că prioritate într-un proiect este și termenul limită de implementare, stabilit inițial.
- ✓ Nu existau cunoștințe suficiente pentru implementarea procesului de raportare financiară și narativă.
- ✓ A fost greu de activat fără un plan strategic de comunicare, evaluare, raportare și monitorizare.

Abordarea LEADER oferă oportunitatea de colaborare cu toate sectoarele, să fie valorificat potențialul.

CARTE DE VIZITĂ

Localitatea	comuna Mănoilești , raionul Ungheni
Regiunea de dezvoltare	Centru
Numărul de locuitori	3 568
Primar	Valentina Grosu
Perioada de implementare a practicii	aprilie – septembrie 2018
Bugetul total	320 692 lei
Finanțatori	Administrația publică locală Comunitatea și agenții economici Fundația Comunitară Ungheni Fundația „Edelweiss” Fundația Moldovenească de Fotbal
Actorii implicați	Primăria comunei Mănoilești, Fundația Comunitară Ungheni, agenții economici din teritoriu, tinerii, diaspora, instituțiile publice, comunitatea, Fundația „Edelweiss”, Federația Moldovenească de Fotbal

Sumar

Sportul este un izvor de sănătate și un factor de longevitate. Acest lucru l-a demonstrat și comunitatea din Mănoilești, unde a fost creat un teren multifuncțional de sport. Acesta include un teren de minifotbal, teren de baschet și volei și are o suprafață de aproximativ 1 100 metri pătrați. Astfel, cei 3 500 de locuitori ai comunei Mănoilești pot face mai mult sport în condiții moderne.

Beneficiari

Beneficiarii direcți: 969 locuitori ai satului Mănoilești, inclusiv 153 copii de vârstă școlară și preșcolară, 85 tineri, inclusiv 16 membri ai echipei de fotbal „Voința”, 127 persoane în etate, 60 de persoane cu necesități speciale.

Beneficiarii indirecti: 2 599 cetățeni din celelalte sate ale comunei: Vulpești, Rezina, Novaia Nicolaevca, oaspeții satului, precum și generațiile viitoare ale acestuia.

Rezultatele obținute

Cantitative:

- O sedință de lucru privind lansarea proiectului cu implicarea a 25 participanți organizată.
- Cinci afișe cu text mobilizator editate și plasate, 250 pliante editate și distribuite, două articole în ziar publicate, un panou informativ plasat.

- Un mini-teren de sport cu dimensiunea 46x 24 m, care include: teren de fotbal, volei, baschet, construit și îngrădit cu gard de protecție.
- Instalate șase bănci de odihnă în interiorul terenului.
- 12 clumbe amenajate în exteriorul terenului, flori sădite.
- 50 copaci sădiți în parcul din preajmă.
- Un eveniment sportiv „La start cu toată familia”, organizat tradițional în fiecare an.

Calitative:

- Construirea și amenajarea unui mini-teren multifuncțional de sport și agrement cu suprafața de 1 104 m.p. amenajat, îngrădit cu gard de protecție, cu covor artificial, cu șase bănci, unde pot fi asigurate condiții pentru odihna și participarea cetățenilor în viața sportivă și obștească a localității, 12 clumbe cu flori amenajate în exteriorul terenului, iluminare stradală, pavaj.
- Reducerea numărului de potențiale infracțiuni.
- Utilizarea eficientă a patrimoniului public local de către administrația publică locală.
- Consolidarea vieții comunitare.
- Îmbunătățirea participării civice.

Elementele inovatoare ale practicii

- Construcția terenului de sport multifuncțional.
- La lucrările de construcție ale terenului au participat toate categoriile de cetățeni, cât și reprezentanții societății civile.
- Acces la servicii sportive calitative.
- Starea de spirit pozitivă ce predomină în societate este rezultatul modului activ de viață.
- Practica a contribuit la îmbunătățirea dialogului social în comunitate.
- A fost consolidat dialogul dintre administrațiile de nivelul I și II.
- Susținerea Federației Moldovenești de Fotbal a constituit un imbold de a căuta surse financiare pentru realizarea obiectivelor propuse.
- Tinerii care au fost inițiatorii proiectului cunosc prețul muncii depuse, deoarece au fost martorii schimbărilor produse.

- Proiectul a avut drept rezultat cultivarea modului sănătos de viață, respectul față de frumos și ridicarea responsabilității de a menține rezultatele produse în cadrul practicii.
- Practica a oferit posibilitatea tinerilor de a se dezvolta multilateral și a-și organiza activ timpul liber.

Lecțiile învățate

În urma implementării proiectului au fost produse schimbări și efecte pozitive considerabile:

- În satul Mănoilești există un mini-teren de sport multifuncțional amenajat unde cei mici, împreună cu cei mari pot petrece timpul liber în cel mai plăcut mod.
- Este promovat modul sănătos de viață prin practicarea sportului în aer liber pentru toate categoriile de vârstă.
- Este diminuat exodul tinerilor din sat.
- Satul a căpătat un aspect estetic adecvat.
- Este asigurat un climat psihologic benefic pentru cooperarea societății civile și instituțiile publice.

Practica a fost inițiată cu o sumă mică de 19 900 lei finanțată de Fundația Comunitară Ungheni, ca ulterior prin comunicare și atragere de noi fonduri să fie implementat proiectul costul căruia este de 320 692 lei. Toate lucrările de construcție și amenajare au fost realizate prin voluntariat.

Lecțiile învățate:

- Cu resurse puține pot fi obținute rezultate mari.
- Cât mai mulți cetățeni trebuie implicați în procesul de implementare a proiectului.
- Echipa de implementare a proiectului trebuie să mențină un dialog activ permanent cu finanțatorii și comunitatea.
- Transparența și promovarea contribuie semnificativ la durabilitatea proiectului.
- Eforturile unite contribuie la atingerea succesului.
- Dacă sunt susținuți, tinerii pot rezolva probleme mari.
- Dacă există idei bune însoțite de insistență, aceste idei neapărat vor fi realizate.
- Promovarea și susținerea voluntariatului este cheie de succes pentru realizarea scopului propus.

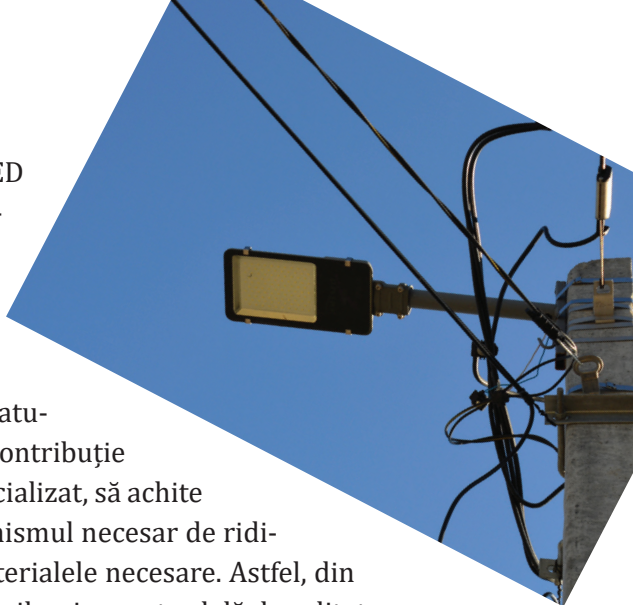
CARTE DE VIZITĂ

Localitatea	comuna Ruseștii Noi , raionul Ialoveni
Regiunea de dezvoltare	Centru
Numărul de locuitori	6 000
Primarul care a implementat buna practică	Pavel Codreanu
Perioada de implementare a practicii	iunie – octombrie 2018
Bugetul total	37 000 lei
Finanțatori	Administrația publică locală Comunitatea
Actorii implicați	Locuitorii satului Ruseștii Vechi, antreprenorul Balaș Serghei, care a ajutat cu mecanismele, consilierii locali

Sumar

Locuitorii din satul Ruseștii Vechi au ieșit din beznă după ce au pus mână de la mână și au iluminat centrul localității pe o porțiune de 1 km. Lucrările au fost realizate cu suportul cetățenilor și a primăriei comunei Ruseștii Noi, iar locuitorii sunt cei care au achitat lucrările electricianului și au contribuit la construcția rețelei noi de iluminare. Ca rezultat, cei 300 de locuitori se deplasează azi în confort și siguranță.

În satul Ruseștii Vechi de către RED Centru „Union-Fenosa” au fost schimbate liniile de electricitate și pilonii, pe care este amplasată rețeaua de iluminat. La cerința locuitorilor din acest sat s-a hotărât de construit iluminare stradală pe artera principală (centrul satului). Oamenii au decis să adune și ei contribuție bănească, să angajeze un electrician specializat, să achite lucrul electricianului, să angajeze mecanismul necesar de ridicare pe stâlpi, iar primăria să achite materialele necesare. Astfel, din ianuarie 2019 în satul Ruseștii Vechi este iluminare stradală de calitate.

Beneficiari

Direcți: 300 locuitori ai satului Ruseștii Vechi (dintre care 164 femei, 43 oameni în etate), 25 copii de la școala primară, 25 copii de la grădiniță, 33 elevi care se deplasau la Liceul Teoretic din Ruseștii Noi.

Indirecți: 100-150 locuitori din satul Ruseștii Noi, care vin în oșpeție la Ruseștii Vechi, patru-cinci medici de pe salvare, unu-doi agenți economici care furnizează produse alimentare și industriale la magazinul din Ruseștii Vechi, doi polițiști de sector care urmăresc ordinea publică din sat.

Rezultatele obținute

Rezultate cantitative:

- Lungimea sistemului de iluminat stradal – 1 000 m.
- Se folosesc constant de drumul iluminat locuitorii satului Ruseștii Vechi – 300 persoane, elevi de la Liceul teoretic Ruseștii Noi – 33 elevi, copiii la grădiniță – 25 copii, elevi de la școala primară Ruseștii Vechi – 25, indirect 100-150 persoane – locuitori ai comunei din alte zone.
- Peste 60 unități de transport pe orice anotimp pot circula pe drumul iluminat.

Rezultate și schimbări calitative:

- Securitatea oamenilor (inclusiv a celor în etate și bolnavi) a copiilor de deplasare pe timp de noapte este asigurată.
- Încălcările ordinii publice, furturile și jafurile în satul Ruseștii Vechi au scăzut considerabil.

- Practica dată a dat posibilitatea de implementat alt proiect: „Securitatea de vecinătate”, unde străinii, care vin noaptea în sat imediat se observă de vecini.

Elementele inovatoare ale practicii

La cerința locuitorilor din satul Ruseștii Vechi și cu contribuția lor, s-a găsit soluția la problema apărută și în comun s-a rezolvat. Astfel, calitatea traiului oamenilor din satul mai mic, dar parte componentă a comunei s-a îmbunătățit. Grija față de oamenii în etate, femei, copii în comun s-a realizat. Astfel, chiar dacă nu sunt surse financiare îndeajuns, se poate de rezolvat o problemă stringentă din comună.

Lecțiile învățate

Pozitive:

- Ascultarea oamenilor și susținerea lor atât materială, cât și morală, organizatorică.
- Implicarea tuturor păturilor sociale de oameni (tineri și în vârstă) în voluntariatul de construcție și reabilitare.
- Sistemul de iluminare stradală dă posibilitatea de avut încredere în circulația pe timp de noapte, deplasarea cetățenilor, evitarea traumatizărilor și securizarea pe timp de noapte.
- Exemplu bun și pentru alte sectoare unde locuiesc oamenii din comună.

Negative:

- Construcția sistemelor de iluminare ține de prerogativa primăriei, astfel trebuie de consolidat puterea fiscală a administrației locale pentru a construi astfel de obiecte în sate.
- Agitația printre locuitori de a susține proiectul uneori dădea efecte inverse: mulți erau indignați că se strânge bani prea mult de la oameni, care au un buget familial nu prea mare, care să permită vărsarea banilor în afara familiei.

CREAREA CENTRULUI COMUNITAR INCLUZIV ÎN SATUL SCHINENI

CARTE DE VIZITĂ

Localitatea	comuna Schineni , raionul Soroca
Regiunea de dezvoltare	Nord
Numărul de locuitori	1 462
Primar	Silvia Leșan
Perioada de implementare a practicii	mai 2018 – aprilie 2019
Bugetul total	20 162 USD
Finanțatori	Administrația publică locală din comuna Schineni Consiliul raional Soroca Fundația Est-Europeană Asociația Obștească „Destin” Fondul pentru Tineri Soroca People in Need Comunitatea
Actorii implicați	Asociația Obștească „Destin”, primăria comunei Schineni, Consiliul Raional Soroca, Gimnaziul Schineni, grădinița „Ghiocel” din Schineni, biblioteca comunală, căminul cultural, Oficiul medicilor de familie, grupul de inițiativă „Schineni pune umărul”, grupul de inițiativă „Tinerii în acțiune”, consilierii, populația din localitate, SRL „Agraria”, mass-media raională

Sumar

Locuitorii din comuna Schineni au pus umărul pentru crearea unui centru comunitar incluziv, accesibil pentru fiecare. Zilnic, circa 40 de copii, tineri și vârstnici trec pragul acestui centru pentru a face sport, a dansa, a se dezvolta și a se odihni activ și util.

Beneficiari

Beneficiari ai acestui centru sunt 200 de locuitori ai comunei din categoria elevi ai gimnaziului din Schineni, tinerii, persoane din familiile vulnerabile și femei.

Rezultatele obținute

Rezultate cantitative:

- Centrul comunitar incluziv creat, dotat și reparat cu trei săli: sala de dans, sala de fitness și mini sala de sport.
- Creat grupul de mobilizare local din 40 persoane din toate categoriile sociale, inclusiv persoane vulnerabile.
- Două ateliere de lucru desfășurate.
- Administrația publică locală a participat la implementarea proiectului, contribuind financiar și informațional.
- Asociația obștească „Destin” s-a implicat activ, a muncit voluntar și a fost disponibilă să mobilizeze efortul pentru realizarea obiectivelor proiectului.
- Sectorul privat a contribuit financiar și tehnic la realizarea proiectului.
- Trei proiecte comunitare implementate în decurs de un an prin implicare și mobilizare a tuturor actorilor comunitari.

Rezultate și schimbări calitative:

- Administrația publică locală împreună cu sectorul asociativ au mobilizat comunitatea.
- Grupul de mobilizare a fost format, instruit și a participat benevol la realizarea obiectivelor proiectului, cu muncă voluntară la renovarea Centrului comunitar incluziv.
- Schimbată imaginea localității cu o instituție amenajată.

- Condiții calitative și sigure pentru cetățenii din localitate de petrecere a timpului liber.
- Cetățeni informați care s-au mobilizat și au soluționat o problemă comunitară prin participare.
- Elaborat un plan de activitate a centrului.

Elementele inovatoare ale practicii

- Primăria a reușit să mobilizeze toți actorii comunitari.
- Primăria comunei Schineni a realizat împreună cu comunitatea și societatea civilă în timp scurt trei proiecte.
- S-a stabilit un parteneriat viabil între societatea civilă și autorități.
- Cetățenii au devenit mai activi și cunosc cum se pot implica direct în procesul decizional.

Lecțiile învățate

- ✓ Prin implicarea tuturor actorilor comunitari se pot identifica și soluționa probleme comunitare importante.
- ✓ Transparența în procesul decizional asigură succesul autorităților.
- ✓ Cetățenii au participat direct la identificarea și soluționarea problemei.

CONSTRUCȚIA CENTREI TERMICE PE BIOMASĂ ȘI INSTALAREA PANOURILOR SOLARE LA GRĂDINIȚA – CREȘĂ DIN SATUL VIȘNIOVCA

CARTE DE VIZITĂ

Localitatea	satul Vișniovca , raionul Cantemir
Regiunea de dezvoltare	Sud
Numărul de locuitori	I 603
Primar	Olga Pac
Perioada de implementare a practicii	iunie 2018
Bugetul total	I 200 000 lei
Finanțatori	PNUD Moldova prin proiectul UE „Energie și Biomasă” Administrația publică locală Asociația obștească „Vișniovca modernă” Grupul de inițiativă locală „Lăcrimioara” din satul Vișniovca Comunitatea și agenții economici Primăria comunei Stremț, județul Alba (România)
Actorii implicați	Primăria satului Vișniovca, grădinița-creșă din satul Vișniovca, Direcția generală educație Cantemir, agenți economici, reprezentanții de la gimnaziu, biblioteca și casa de cultură din satul Vișniovca, Biblioteca și Casa de cultură

Sumar

Gata cu frigul la grădinița-creșă din satul Vișniovca. După ce aici a fost instalată centrala termică pe biomasă și panouri solare, cei 80 de copii vin cu căldură la grădiniță. Mulțumită proiectului „Energie și Biomasă” la grădiniță s-a redus cu 12% numărul copiilor de afecțiune respiratorie, iar anual se economisesc 20% din cheltuielile pentru energia consumată.

Condițiile de activitate la grădiniță – creșă din satul Vișniovca s-au îmbunătățit substanțial după ce în 2018 instituția a fost conectată la încălzirea pe bază de biomasă. Inovația sporește confortul termic al celor 82 de copii și educatorilor, oferă siguranță și împiedică poluarea mediului. Necesitatea de încălzire mai eficientă a grădiniței, micșorarea cheltuielilor pentru încălzire și posibilitatea unei alternative de încălzire ecologice au sporit eficiența energetică și a creat premise pentru folosirea produsului autohton și condiții educaționale mai bune.

Beneficiari

82 de copii de vârstă preșcolară și părinții acestora, cadrele didactice și personalul auxiliar al instituției preșcolare, în perspectivă copii părinții cărora au depus cereri de instituționalizare.

Rezultatele obținute

- S-a creat un obiect de menire socială care corespunde normelor și standardelor educaționale.
- Frecvența a crescut de la 60 la 82 de copii.
- S-a diminuat cu 12 % îmbolnăvirea copiilor.
- S-a reparat capital sistemul de încălzire.
- Transformarea grădiniței de copii într-un local modern cu coridoare și blocuri sanitare încălzite, apă caldă și temperaturi constante pe tot parcursul zilei.

Elementele inovatoare ale practicii

Cazangeria grădiniței ce funcționează pe biomasă impune agenții economici din localitate să producă biocombustibil, folosind materialul autohton.

Necesitatea de încălzire mai eficientă a grădiniței, micșorarea cheltuielilor pentru încălzire și posibilitatea unei alternative de încălzire ecologice au sporit eficiența energetică și a creat premise pentru folosirea produsului autohton și condiții educaționale mai bune.

Lecțiile învățate

- Este importantă implicarea activă a cetățenilor și administrației publice locale.
- Să fie foarte bine pusă la punct autoorganizarea.
- Trebuie să fie o echipă care să ofere consultații tehnice și ajutor pentru instalarea și gestionarea colectoarelor solare. Este foarte binevenită instalarea acestor colectoare la instituțiile publice (mai ales la grădinițe) care au o mare necesitate de apă caldă pentru spălarea vaselor și igiena copiilor.
- Este foarte important ca colectoarele solare și cazanele pe biomasă să fie menținute, funcționarea lor să fie verificată/monitorizată sezonier pentru a evita uzura lor.
- Implementarea practicilor de energie alternativă trebuie să fie promovată la nivel național, atât de guvernele locale, cât și cele centrale și de societatea civilă.
- Cooperarea cu ONG-urile este absolut crucială în atragerea fondurilor străine, cât și distribuirea eficientă a informației către populație. Este destul de important să fie implicate ONG-uri locale care ar putea pe viitor să contribuie cu alte inițiative similare.
- Este importantă informarea sectorul de afaceri, în special, ne referim la producerea sustenabilă locală a biomasei, care este un factor crucial pentru reducerea eficientă a emisiilor de gaze cu efect de seră. Aceasta este o oportunitate economică majoră, dar încă insuficient valorificată în localitățile rurale.

Patrimoniul este cea mai mare comoară a unui neam și pe aceasta trebuie s-o păstrăm, promovăm și să o transmitem generațiilor următoare. Altfel, urmașii nu vor mai ști cine le-au fost strămoșii. Generațiile de astăzi, înainte de a-și asuma identitatea și valorile universale, trebuie să-și conștientizeze identitatea națională, precum și rolul în perpetuarea valorilor identitare. Fiind elementul identitar al națiunii, promovarea patrimoniului național reprezintă unul din principiile generale Strategiei de dezvoltare a culturii „Cultura 2020”.

Patrimoniul cultural are o valoare universală pentru noi ca indivizi și pentru comunitățile și societățile noastre. În acest context, **comunitățile din țară au datoria de a conștientiza importanța valorii patrimoniului local existent, ca potențial ce trebuie valorificat în beneficiul generațiilor actuale și viitoare. Satele moldovenești reprezintă importante centre ale moștenirii culturale și adăpostesc o bogată cultură tradițională, o arhitectură diversă și un mod de viață bazat pe valori tradiționale.**

O comunitate locală conștientă de identitatea ei, de propriile valori are mai multe motive să se responsabilizeze, și poate că aceasta ar fi idee lecția la care fiecare comunitate locală ar trebui să se gândească.

În cadrul acestei secțiuni, **autoritățile publice locale s-au înscris în competiție cu una sau mai multe bune practici de valorificare a tradițiilor locale autentice în toate formele acestora și a educației prin patrimoniu cultural** (păstrarea tradițiilor, a obiceiurilor, arta meșteșugurilor, situri arheologice, centre istorice etc.). Acestea fac referință la evenimente culturale, expoziții, festivaluri, utilizarea eficientă a patrimoniului public de menire social-culturală, păstrarea obiectivelor de patrimoniu din mediu rural cu scop muzeistic etc.

I

„LA HRAMUL CĂRUȚAȘILOR” – TRADIȚII LOCALE ȘI MEȘTEȘUGURI STRĂMOȘEȘTI

CARTE DE VIZITĂ

Localitatea	satul Bravicea , raionul Călărași
Regiunea de dezvoltare	Centru
Numărul de locuitori	3 200
Primar	Alexei Zatic
Perioada de implementare a practicii	16 iulie 2017 și 15 iulie 2018
Bugetul total	75 255 lei (pentru două ediții ale festivalului)
Finanțatori	Administrația publică locală Comunitatea, agenții economici, sponsori
Actorii implicați	Primăria satului Bravicea, Biblioteca publică „George Munteanu”, Muzeul satului, Casa de cultură, Muzeul „La Bordei”, Gimnaziul „Ștefan cel Mare”, Clubul Femeilor, ONG-ul „Obicei, tradiție, cultură”, Școala de Arte, agenții economici locali

Sumar

Zgomotul roților de la trăsuri și tropăitul cailor au fost pe 15 iulie 2018 în simfonie perfectă în satul Bravicea. Gospodarii au scos de prin curți cele mai frumoase trăsuri, le-au împodobit cum au știut mai bine și au defilat cu ele la cea de-a doua ediția a festivalului „La Hramul căruțașilor”. Sărbătoarea a culminat cu premii pentru cei mai inspirați căruțași. Festivalul este organizat de administrația locală cu ajutorul agenților economici.

„La Hramul căruțașilor” este evenimentul, inițiat de către Primăria satului Bravicea în parteneriat cu instituțiile publice, asociația obștească „Obicei, tradiție, cultură”, antreprenori și membri ai comunității care are drept scop reînnoirea la izvoarele înțelepciunilor și meșteșugurilor strămoșești prin promovarea și dezvoltarea atitudinii de respect și grijă față de cai și căruțe; încurajarea creșterii și îngrijirii cailor în mediu rural pentru munci și ritual în activități culturale; promovarea înțelepciunii de căruțaș, căruța fiind un mijloc de transport ecologic. După cele două ediții ale „Hramului căruțașilor” (2017–2018) s-a observat o schimbare de atitudine a căruțașilor față de cai și căruțe (cai îngrijiți, căruțe vopsite, curate); o mobilizare amplă a membrilor comunității pentru realizarea obiectivelor (spirit de echipă, creativitate, inițiativă).

Beneficiari

Locuitorii satului și oaspeții la festival, în număr de peste 3 200 persoane.

Rezultatele obținute

Rezultate cantitative:

- Aspect îngrijit al cailor și căruțelor (30 la număr).
- Peste 3 000 de participanți la fiecare din cele două ediții ale evenimentului.
- Mai bine de 100 de oameni implicați în desfășurarea activității culturale.
- Cinci personalități marcante ale comunității prezente la eveniment.
- 12 familii (50-64 ani de căsnicie) au primit cadouri din partea Primăriei satului Bravicea în valoare de 1 700 lei.

Rezultate și schimbări calitative:

- Conștientizarea necesității păstrării tradițiilor, îndeletnicirii de creștere a cailor și utilizarea căruțelor în spațiul rural.
- Promovarea tradițiilor, obiceiurilor și meșteșugurilor locale; implicare comunitară, parteneriate eficiente între sectorul public și cel privat; imagine pozitivă a administrației publice locale.

Elementele inovatoare ale practicii

Pentru că:

- a) este un exemplu de inițiativă locală susținută de membrii comunității și de sponsori;
- b) păstrează patrimoniul local (promovează tradițiile, obiceiurile, meșteșugurile locale);
- c) unește, implică și consolidează comunitatea;
- d) generează parteneriate eficiente;
- e) promovează imaginea comunității.

Lecțiile învățate

- Doar în comun putem organiza lucruri frumoase.
- Pentru reușita succesului, membrii comunității trebuie să aibă încredere în administrația publică locală.
- Promovarea în continuare a voluntariatului.
- Aprecierea inițiativelor locale, încurajarea și implicarea femeilor.

DISEMINAREA PATRIMONIULUI CULTURAL – BUDEȘTI (REPUBLICA MOLDOVA) – COREEA DE SUD

CARTE DE VIZITĂ

Localitatea	satul Budești , municipiul Chișinău
Regiunea de dezvoltare	Centru
Numărul de locuitori	5 038
Primar	Nina Costiuc
Perioada de implementare a practicii	iunie 2017 – decembrie 2018
Bugetul total	în jur de 68 mii lei
Finanțatori	Administrația publică locală Clubul sportiv „Calea Fericirii” Comunitatea
Actorii implicați	Primăria satului Budești, Centrul de Cultură și Limbă Coreeană „Se Jong”, Clubul sportiv „Calea Fericirii”, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, Federația de Taekwondo WTF, reprezentanții mass-media – TV Moldova 1, radio Sputnik Moldova

Sumar

În premieră pentru Republica Moldova, în satul Budești se organizează deja al doilea an Campionatul Internațional la Taekwondo. Și asta datorită unei colaborări puternice între satul Budești și partenerii din Coreea de Sud. Dacă la prima ediție au luptat pentru Cupa Budești 300 de participanți din Moldova, Ucraina și România, în 2019 acest număr a ajuns la 650. Cursurile de taekwondo sunt organizate de clubul sportiv „Calea Fericirii”, fondat de reprezentanții din domeniul educației din Coreea de Sud.

Beneficiari

Copiii de vârstă școlară și preșcolară, divizați în două grupe, în număr total de 60 de copii și peste 200 de părinți și rude apropiate.

Rezultatele obținute

Rezultate cantitative:

- Mai mult de 300 de persoane au beneficiat de acest proiect. Acești beneficiari creează o imagine pozitivă a întregii localități.
- Campionatul la Taekwondo atrage participanți din diferite țări, ceea ce dă posibilitate pentru localnici să ia cunoștință și experiență de la participanții în campionat de cultură și obiceiurile altor state.
- Pe parcursul antrenamentelor, beneficiarii proiectului se familiarizează cu tradițiile și obiceiurile Coreei de Sud.
- 31 de participanți care înregistrează rezultate remarcabile, beneficiază gratuit de odihnă de vară.
- De Crăciun în 2017 și 2018 au beneficiat de spectacol și cadouri 500 de copii.

Rezultate și schimbări calitative:

- Participarea în acest proiect a copiilor s-a reflectat pozitiv asupra relațiilor în familie, părinții au devenit mai implicați în petrecerea timpului liber cu copiii, a crescut reușita școlară, au scăzut numărul absențelor nemotivate. S-a îmbunătățit starea sănătății copiilor.

- În plan psiho-emoțional, s-a preluat din tradițiile luptelor marțiale și tradițiilor și culturii coreene – bunele maniere, caracterul integru, respectul pentru semenii, părinți, vârstnici și interesul de a cunoaște Coreea, tradițiile și cultura coreeană.
- Pregătirea și desfășurarea Campionatului la Taekwondo, ediția a II, decembrie 2019 - „Cupa Budești”, se desfășoară într-o maximă implicare a tuturor participanților, părinților, instituțiilor din care fac parte copiii, dar și implicarea administrației publice locale, pentru pregătirea spațiului pentru desfășurarea campionatului și promovarea, în continuare a localității și a tradițiilor și obiceiurilor autohtone.

Elementele inovatoare ale practicii

Se investește în imaginea localității, în promovarea reprezentanților comunităților, prin creșterea și promovarea copiilor dotați în domeniul artelor marțiale; se promovează tradițiile și obiceiurile autohtone, modul sănătos de viață și lărgirea orizontului de cunoaștere a altor culturi.

Lecțiile învățate

Organizarea unui campionat internațional de arte marțiale prevede o mobilizare totală a organizațiilor din cadrul administrației publice locale, a activului localității pentru a face față tuturor provocărilor de organizare și desfășurare a acestui eveniment. Important e ca localitatea să fie salubritată, să fie asigurată securitatea traficului prin localitate, securitatea participanților și spectatorilor, organizate și pregătite spațiile pentru desfășurarea evenimentului. Implicarea agenților economici pentru organizarea alimentației și odihnei oaspeților din alte localități și țări, implicațiile financiare pentru buna organizare și desfășurare a campionatului trebuie să fie prevăzute în buget.

Din totalul practicilor înglobate în politica de dezvoltare cultural-sportivă, însumează aspirațiile societății – de a prospera, de a beneficia de o dezvoltare armonioasă, de a crea condiții optime pentru generația în creștere. Un alt aspect care prezintă o importanță majoră este crearea condițiilor favorabile de dezvoltare armonioasă a copilului ca personalitate integră.

REAMENAJAREA ALEII CLASICILOR DIN ORAȘUL CĂLĂRAȘI

CARTE DE VIZITĂ

Localitatea	orașul Călărași
Regiunea de dezvoltare	Centru
Numărul de locuitori	16 500
Primarul care a implementat buna practică	Nicolae Melnic
Perioada de implementare a practicii	noiembrie 2017 – septembrie 2018
Bugetul total	1 304 700 lei
Finanțatori	Fondul Național pentru Dezvoltare Regională Consiliul raional Călărași Primăria orașului Călărași
Actorii implicați	Fondul Național pentru Dezvoltare Regională prin ADR Centru, Consiliul raional Călărași și Primăria orașului Călărași

Sumar

Cetățenii, dar și vizitatorii orașului Călărași se bucură de un nou spațiu cultural și de recreere frumos amenajat. Este vorba de Aleea Clasicilor, amenajată în cadrul proiectului regional de valorificare a potențialului turistic din regiunea de centru a țării - „Valorificarea potențialului turistic al regiunii de centru a Republicii Moldova – raioanele Strășeni, Călărași, Nisporeni și Ungheni”. Aici au fost instalate felinare, bănci, construit pavajul, iar toate busturile de pe alee sunt iluminate artistic.

Beneficiari

Cetățenii orașului, dar și cetățenii raionului Călărași, cât și vizitatorii Muzeului de Istorie și Etnografie, deoarece acesta de află în apropiere.

Rezultatele obținute

- Au fost instalate 21 felinare și nouă bănci, s-a făcut pavajul, amenajare floristică, iluminat artistic.
- În urma reamenajării aleii, locuitorii orașului dispun de un spațiu de recreere frumos amenajat și sigur.
- Aleea este folosită ca spațiu pentru evenimentele culturale din oraș, comemorarea poezilor și punct de întrunire pentru oameni.

Elementele inovatoare ale practicii

Elementele inovatoare a acestei practici a fost realizarea în spațiul public a iluminatului artistic la busturile poezilor și amenajarea floristică a clumbelor.

Lecțiile învățate

Orașul Călărași are nevoie de spații recreative, iar amenajarea aleii a făcut posibil ca cetățenii să iasă mai des la plimbare și orașul a prins culoare prin amenajarea floristică și iluminatul artistic pe timp de seară.

CARTE DE VIZITĂ

Localitatea	Consiliul raional Călărași
Regiunea de dezvoltare	Centru
Numărul de locuitori	70 000
Președinte	Sergiu Artene
Perioada de implementare a practicii	vara 2017 – toamna 2018
Bugetul total	200 000 lei
Finanțatori	Consiliul raional Călărași International Visegrad Fund Film realizat de „Symbol Media” (Moldova) în cooperare cu „Alternative Cinema” (Moldova) și „HI-FI Production” (România)
Actorii implicați	Consiliul raional Călărași, „Symbol Media”, „Alternative Cinema”, „HI-FI Production”, Dumitru Grosei – regizor, Arcadie Plăcintă – producător, Laura Georgescu – co-producător (România), Cristian Madan – cameraman, asistent montaj, Ion Balan – cameraman, Tatiana Popa – consilier-etnograf, Dumitru Trifan – consilier-antropolog, Valeriu Zubcu – consilier-folclorist, Mihaela Sârbu – graphic designer

Sumar

Știați că cel mai bun film etnografic din lume este despre Călărași? Filmul documentar „Călărași - un ținut la Poarta Raiului” are o durată de 52 de minute și promovează cultura și tradițiile naționale. Documentarul a apărut cu sprijinul Consiliului raional Călărași, fiind realizat de casele de producție din Moldova și România.

Regizorul Dumitru Grosei a obținut cu filmul „Călărași - un ținut la Poarta Raiului” marele premiu la prima ediție a Ethos Film Fest 2019, care a avut loc în Bistrița, în perioada 4 – 6 noiembrie, iar în 2018 a câștigat premiul mare la cea de-a șasea ediție a Festivalului Internațional de Film Etnografic. În competiția filmelor au fost înscrise 722 de producții din 85 de țări. Din iulie 2018 până acum, filmul a adunat 23 selecții și șase premii în țări ca: SUA, Rusia, Italia, Grecia, Olanda, România, India, Letonia, Iran, Iraq, Azerbaidjan, Bosnia – Herțegovina și Brazilia.

Sinopsis:

Călărașul este un ținut deosebit. Chiar dacă întreaga Moldovă este o așezare pitorească și foarte frumoasă, Călărașul se deosebește prin faptul că se află în centrul pădurilor, a Codrilor. Această așezare bogată, are și prioritățile sale specifice: de istorie, cultură, spiritualitate, etnografie, agricultură, meșteșuguri și îndeletniciri, dar și de folosire a Codrilor ca mijloc de apărare. Datorită Codrilor, ținutul Călărașilor a putut să reziste de-a lungul timpului tuturor năvălirilor barbare. Călărașul – este așezat în regiunea unei cruci mari basarabene, formată din patru sfinte mănăstiri: Hârjauca, Frumoasa, Hârbovăț și Răciula. Dacă luăm harta Basarabiei, vedem această mare cruce a acestor patru așezări.

Beneficiari

Beneficiarii sunt colectivele folclorice din comunitățile raionului Călărași, cetățenii raionului și spectatorii care vizionează filmul documentar.

Rezultatele obținute

Premiera națională a filmului documentar „Călărași - un ținut la Poarta Raiului” a avut loc în cadrul Festivalului internațional de film documentar CRONOGRAF. Pe parcursul anului 2018 filmul a obținut mai multe premii, atât naționale, cât și internaționale în domeniul filmelor documentare. Astfel, putem constata, că prin promovarea acestuia se promovează valorile, cultura și tradițiile poporului moldovenesc.

Elementele inovatoare ale practicii

Filmul documentar accentuează Călărașul ca fiind un ținut deosebit, se deosebește prin faptul că se află în centrul pădurilor, a Codrilor. Această așezare bogată, are și prioritățile sale specifice: istorie, cultură, spiritualitate, etnografie, agricultură, meșteșuguri și îndeletniciri, dar și de folosire a Codrilor ca mijloc de apărare. Datorită Codrilor, ținutul Călărași a putut să reziste de-a lungul timpului tuturor năvălirilor barbare. Călărașul – este așezat în regiunea unei cruci mari basarabene, formată din patru sfinte mănăstiri: Hîrjauca, Frumoasa, Hîrbovăț și Răciula.

Lecțiile învățate

Datorită acestor practici putem observa cum era poporul pe timpuri, cum efectuau lucrul în comun, făceau schimb de experiență, de rețete. Aici învățăm obiceiurile și tradițiile acestei zone care cu trecerea anilor se uită.

Tradițiile noastre populare sunt unele dintre cele mai frumoase din lume, iar șezătoarea este cea care îmbină aproape toate elementele folclorice: dansul, cântecul, plăcintele coapte în cuptor, dar și voia bună. Neamul moldovenesc este bogat în tradițiile pe care le posedă. Cu ajutorul lor devenim deosebiți și unici.

CREAREA CLUSTERULUI DE TURISM NOSTALGIC „DOR DE CODRU” ÎN LOCALITĂȚILE CIOREȘTI, MICLEUȘENI ȘI DOLNA

CARTE DE VIZITĂ

Localitatea	comuna Ciorești , raionul Nisporeni
Regiunea de dezvoltare	Centru
Numărul de locuitori	3 250
Primar	Valeriu Guțu
Perioada de implementare a practicii	2018
Bugetul total	Comuna Ciorești: Bugetul administrației publice locale: 100 000 lei Contribuția comunității: 53 350 lei Granturi PNUD/MIDL: 824 500 lei Comuna Micleușeni: Bugetul administrației publice locale: 70 400 lei Contribuția comunității: 37 400 lei Granturi PNUD/Moldova: 248 350 lei Satul Dolna: Bugetul administrației publice locale: 68 100 lei Contribuția comunității: 36 100 lei Granturi PNUD/Moldova: 238 400 lei

CARTE DE VIZITĂ

Finanțatori	Guvernul Elveției prin proiectul Migrație și Dezvoltare Locală (MiDL) Administrația publică locală Comunitatea și Asociația de băștinași „Ciorești-băștina mea”
Actorii implicați	Administrația publică locală din satele Ciorești, Dolna și Micleușeni, cetățenii, Asociația de băștinași „Ciorești-băștina mea”, grupurile de inițiativă pentru crearea asociațiilor de băștinași din satele Dolna și Micleușeni, mass-media

Sumar

Satele Ciorești, Dolna și Micleușeni din centrul Moldovei s-au unit ca să creeze traseul turistic „Dor de Codru”, inaugurat în noiembrie 2018. Vizitatorii pot trece pe aici ca să admire locuri pitorești, frumusețea Codrilor și lucrările meșterilor populari. De asemenea, își pot lua un răgaz la pensiunile din zonă. Prin urmare,

mai multe locuri pitorești, codri seculari, meșteri populari și pensiuni agro-turistice sunt printre cele 20 de obiective incluse în traseu. Proiectul a fost realizat cu suportul financiar al Guvernului Elveției, autoritățile locale și băștinași. „Dor de Codru” conține șase căi turistice: ecologică, piscicolă, culturală, gastronomică, istorico-religioasă și sportivă.

Beneficiari

Beneficiarii direcți:

- Circa 1 000 de locuitori ai localităților partenere care sunt implicați în primirea și deservirea turiștilor.

- Cinci meșteri populari și familiile acestora care promovează meseriile lor și obțin un venit suplimentar din activitatea de turism rural.
- Circa 1 500 băștinași din cele trei localități ale clusterului care pot călători pe itinerarele turistice amenajate.
- 1 050 locuitori ai satului Vulcănești care conservează și promovează cultura și tradițiile romilor.
- Circa 1 000 de producători autohtoni ai localităților partenere care pot realiza producția lor turiștilor.
- 700 elevi din școlile din localitățile clusterului care studiază mai aprofundat istoria ținutului natal.
- 15-20 persoane aflate în căutarea unui loc de muncă angajați la lucrările de amenajare a itinerarelor turistice.
- Agențiile de turism din țară care au obținut câteva itinerare noi pentru turiștii pe care îi deservește.

Beneficiarii indirecti:

- Autoritățile publice din cele trei localități partenere prin crearea și gestionarea unui serviciu public.
- Asociațiile băștinașilor și grupurile de inițiativă ale băștinașilor din cele trei localități care și-au consolidat capacitățile de a se implica în procesul decizional local.
- Instituțiile publice implicate în diferite activități cultural-artistice și sportive.

Rezultatele obținute

Rezultate cantitative:

- Un serviciu turistic intercomunitar creat și funcțional.

- Cinci itinerare turistice locale în trei localități partenere ale proiectului elaborate și funcționale.
- Cinci meșteșuguri populare (olărit, confecționare de butoaie, războaie tradiționale de țesut, obținerea mierii de albine, bucătăria tradițională) susținute și dezvoltate.
- 74 de locuri noi de muncă în turism și în domenii colaterale create (15 membri ai gospodăriilor individuale, 20 de membri ai gospodăriilor țărănești care prestează serviciilor de cazare a turiștilor, 10 angajați ai agenților economici implicați în consultare și promovarea serviciilor de cluster, șase ghizi turistici implicați în prestarea serviciilor de ghidaj în dependență de limba vorbită de turiști/excursionisti, șapte angajați ai agenților economici implicați în serviciile de transport de taxi pentru deservirea turiștilor, cinci proprietari de mijloace tradiționale de tracțiuni implicați în transportul cu trăsura a turiștilor, trei proprietari ai serviciului de închiriere a bicicletelor și quadrocicletelor, cinci persoane care gestionează pârtia de schi și echipamentul sportiv, trei lucrători muzeistici etc.).
- Creșterea cu 5% a veniturilor proprii bugetele locale ale autorităților publice partenere (impozit pe venit, taxe locale).

Rezultate calitative:

- Servicii publice în turism dezvoltate și funcționale.
- Meșteșuguri populare valorificate și aducătoare de venituri.
- Venituri crescânde ale populației obținute din turism.
- Oportunități investiționale sporite pentru băștinașii aflați la munci peste hotare.
- Activitatea investițională sporită pentru localitățile partenere ale proiectului în fața investitorilor naționali și internaționali.

Rezultate de impact:

- Nivel sporit de optimism politic, social, economic și cultural al populației, bazat pe creșterea nivelului de trai, dinamizarea activității autorităților publice și a asociațiilor de băștinași din localitățile beneficiare ale proiectului.
- Imagine pozitivă internă și externă a localităților din cluster.

Elementele inovatoare ale practicii

Practica prezentată este deosebită deoarece autoritățile publice locale din cadrul clusterului au experiență în:

- capacitatea de atragere a fonduri noi pentru implementarea practicii din partea donatorilor străini;
- mobilizarea cetățenilor în diverse activități de voluntariat și în colectarea surselor financiare;
- utilizarea rețelelor de socializare pentru sporirea nivelului de conștientizare a cetățenilor privind problemele locale și modalitățile de rezolvare;
- utilizarea sinergiei localnicilor și a băștinașilor din diasporă plecați în diverse colțuri ai lumii în căutarea unui loc de muncă.

Lecțiile învățate

- Cea mai mare lecție învățată în urma acestei practici este necesar ca înainte de toate trebuie să cunoaștem nevoile și necesitățile cetățenilor pentru a identifica problemele cele mai vaste și de a găsi căile corecte de soluționare. Scopul inițial propus al practicii a fost atins.
- Asigurarea respectării principiilor transparenței depline, fluxul continuu de informații și activități de interes public este cheia succesului în activitatea administrației publice locale.
- Implicarea și participarea cetățenilor și a tuturor actorilor sociali interesați în soluționarea problemelor comunității conduce la sporirea calității proceselor decizionale la nivel local, atragerea de fonduri noi și menținerii, îmbunătățirii imaginii instituției primăriei.
- Participarea cetățenilor este un instrument eficient de impulsionare a dezvoltării locale.
- A sporit încrederea băștinașilor din comunitate și din afară de a acționa pozitiv în dezvoltarea și prosperitatea localității.

VI

„TRADIȚII ȘI OBICEIURI: PUNTE DE TRECERE – TRECUT, PREZENT ȘI VIITOR”

CARTE DE VIZITĂ

Localitatea	comuna Mănoilești, raionul Ungheni
Regiunea de dezvoltare	Centru
Numărul de locuitori	3 568
Primar	Valentina Grosu
Perioada de implementare a practicii	aprilie – iunie 2018
Bugetul total	57 807 lei
Finanțatori	Administrația publică locală Comunitatea și agenții economici Fundația Comunitară Ungheni
Actorii implicați	Primăria comunei Mănoilești, grupul de inițiativă „Viitorul”, comunitatea, agenții economici, mass-media regională

Sumar

Locuitorii comunei Mănoilești au unde să se odihnească și participa la evenimentele culturale. Și asta mulțumită Grupului de inițiativă „Viitorul”, dar și altor actori comunitari care au reușit să implementeze cu succes un nou proiect finanțat de Fundația Comunitară Ungheni. Astfel, în preajma bisericii din sat a fost construit un foisor, au fost instalate bănci, coșuri de gunoi, un scrânciob, nisipieră pentru copii, au fost create zone verzi și plantate flori. În zona de odihnă sunt organizate expoziții cu lucrările meșterilor din sat, master-class-uri la croșetat, împletitul din lozie sau încondeiatul ouălor de Paște. Spațiul e și un loc de unde vor fi transmise tradițiile și obiceiurile strămoșești generațiilor tinere.

Proiectul „Tradiții și obiceiuri – punte de trecere – trecut, prezent și viitor” a fost implementat de Grupul de inițiativă „Viitorul”, coordonat de Diaconu Nicoleta și finanțat de Fundația Comunitară Ungheni, în parteneriat cu Primăria comunei Mănoilești, agenții economici din teritoriu, comunitatea. Amenajarea și dotarea cu echipamente necesare a zonei de odihnă și agrement, asigură tuturor locatarilor condiții pentru odihnă și recreere în aer liber, un climat psihologic benefic pentru cooperare între locatarii de diferite vârste. În urma implementării proiectului s-au produs schimbări considerabile cu efecte pozitive. Respectiv, în satul Vulpești din comuna Mănoilești există un spațiu public frumos amenajat, unde se organizează activități de promovare a valorilor satului, se petrec întâlniri cu meșterii populari din sat și din raion, se organizează expoziții, iar cetățenii se odihnesc activ.

Beneficiari

1 560 locuitori ai satului Vulpești, inclusiv 250 copii ai gimnaziului, 340 tineri interesați de tradițiile și obiceiurile locale, 70 copii de vârstă preșcolară care locuiesc în preajmă, 210 persoane în etate. Cei 969 locuitori ai satului Mănoilești care sunt invitați la activitățile organizate, oaspeții satului și generațiile viitoare.

Rezultatele obținute

Cantitative:

- 56 cetățeni informați prin ședința de lansarea proiectului, cinci afișe plasate în locurile publice, 25 pliante cu informație despre proiect. Articol publicat în ziarul „Expresul” despre lansarea proiectului și finanțatori.
- 20 tineri formați în domeniul împletitului din lozie și croșetat, patru meșteri populari apreciați pentru mentorat și promovarea tradițiilor. O expoziție amenajată cu lucrările confecționate și lucrări model ale profesioniștilor.
- Terenul de 800 m² nivelat, curățat și pregătit pentru montarea echipamentelor, gardului. 30 cetățeni au participat la pregătirea lucrărilor, marcarea locurilor pentru montare.
- 10 familii tinere, șase elevi din gimnaziu, 20 tineri pregătiți cu deprinderi și abilități la confecționarea măturilor decorative, încondeiatul ouălor.
- O expoziție organizată cu lucrările confecționate de participanți și lucrări ale meșterilor, 10 măhuri decorative confecționate și donate instituțiilor publice pentru ornarea interiorului, 20 modele de ouă încondeiate donate la muzeul gimnaziului și la grădinița de copii.
- Au fost achiziționate: o masă cu două scaune, patru bănci, două coșuri pentru gunoi, un scrânciob, pavaj pentru cărăruie 25 m², 50 m borduri, scândură pentru gard 1,6 m³, pari 1 m³, ciment 1 tonă, pietriș 5 tone, nisip 8 m³. Materiale pentru foisor expozițional – leături 10buc.(4.5), USB 7 buc, șurub 1 cutie, catifal 20 m², patru pari decorativi. Au fost amenajate patru clumbe cu flori. Materiale pentru fântână, podeț, nisipieră au fost donate.

Calitative:

- Zona pentru odihnă și activități culturale, amenajată, cu foisor expozițional, masă cu scaune, patru bănci, două coșuri pentru gunoi, o nisipieră, cărărușă pavată cu borduri, podeț, fântână, clumbe cu flori, îngrădit cu gard. Condiții create pentru petrecerea activităților cu cetățenii de diferite vârste, pentru promovarea tradițiilor și obiceiurilor, pentru odihna activă a cetățenilor.

- Au fost create relații consolidate între generații, consolidate prin implicarea activă la realizarea proiectului, la promovarea tradițiilor, la organizarea activităților.
- Reducerea numărului de potențiale infracțiuni.
- Utilizarea eficientă a patrimoniului public local de către administrația publică locală.

Elementele inovatoare ale practicii

În inimile oamenilor un loc aparte îl ocupă tradițiile, obiceiurile, portul popular și folclorul, care sunt comori inestimabile, ce definesc un popor, făcându-l unic, statornic și nemuritor în ciuda scurgerii timpului. Elementele de cultură și tradițiile populare transmit valori creând punți de legătură între generații.

În vâltoarea timpului de astăzi, se uită de tradițiile și obiceiurile populare, de tot ce este frumos, de perlele prețioase ale neamului. Păstrarea, promovarea și transmiterea acestor valori din generație în generație are o importanță majoră și trebuie valorificate în timp. Practica de a păstra și promova tradițiile și obiceiurile locale prin puntea de trecere dintre trecut, prezent și viitor, este foarte bună și merită să obțină statutul celei mai bune practici.

În urma implementării proiectului, tinerii, copii și familiile tinere vor putea prelua de la persoanele în etate experiența de a făuri lucruri frumoase (lucrurile cu lemnul, țesutul, torsul lânii ș.a.).

Lecțiile învățate

- Cu resurse puține pot fi obținute rezultate mari.
- Cât mai mulți cetățeni trebuie implicați în procesul de implementare a proiectului.
- Echipa de implementare a proiectului trebuie să mențină un dialog activ permanent cu finanțatorii și comunitatea.
- Transparența și promovarea contribuie semnificativ la durabilitatea proiectului.
- Eforturile unite contribuie la atingerea succesului.
- Promovarea și susținerea voluntariatului este cheie de succes pentru realizarea scopului propus.

CARTE DE VIZITĂ

Localitatea	satul Mihăileni , raionul Rîșcani
Regiunea de dezvoltare	Nord
Numărul de locuitori	4 222
Primar	Valerian Cekan
Perioada de implementare a practicii	28 mai 2018
Bugetul total	20 000 lei
Finanțatori	Administrația publică locală Consiliul raional Rîșcani Asociația de Economii și Împrumut din Mihăileni
Actorii implicați	Primăria satului Mihăileni, Casa de cultură din Mihăileni, Secția Cultură Rîșcani, Asociația de Economii și Împrumut din Mihăileni, AO „Speranța”, Organizația Femeilor de Afaceri din raionul Rîșcani, comunitatea

Sumar

Covorul moldovenesc a fost pus la loc de cinste pe 20 mai 2018 în satul Mihăileni la cea de-a patra ediția e Festivalului covorului. Zeci de meșteri populari s-au întrecut în arta țesutului, prezentând cele mai frumoase covoare confecționate manual în scopul promovării tradițiilor populare. Festivalul covorului național a adunat peste 3 000 de vizitatori.

Beneficiari

Beneficiarii festivalului au fost toți membrii comunității, oaspeți ai festivalului din alte comunități ale raionului Rîșcani, cât și invitați din alte raioane, aproximativ 3 000 persoane.

Rezultatele obținute

- A fost creat un atelier de meșteșugărit.
- 48 de tineri din localitate au fost instruiți și au căpătat abilități în domeniul artei țesutului covorului.
- Schimbul de experiență între meșterii populari.
- Din an în an festivalul a atras tot mai mulți meșteri populari și vizitatori.
- A crescut mult imaginea localității prin petrecerea acestui eveniment.
- A crescut schimbul de experiență între meșterii populari.

Elementele inovatoare ale practicii

- Transmiterea live a festivalului pe rețele de socializare pentru a fi urmăriti de un număr mai mare a celor interesați, care nu au posibilitate de a fi prezenți din anumite motive. În anul 2018 festivalul a fost urmărit de peste 14 mii de vizitatori.
- Transmiterea festivalului la postul de televiziune Agro TV.

Lecțiile învățate

Invitarea meșterilor de peste hotare pentru a face un schimb de experiență mai bun. Implicarea mai multor participanți la festival.

VIII

MEȘTEȘUGURILE POPULARE – CALE DE CONSERVARE A CODULUI GENETIC AL POPORULUI MOLDOVENESC

Sursa: PNUD Moldova

CARTE DE VIZITĂ

Localitatea	comuna Pelinia , raionul Drochia
Regiunea de dezvoltare	Nord
Numărul de locuitori	7 688
Primar	Titus Sărăteanu
Perioada de implementare a practicii	iunie 2017 – aprilie 2018
Bugetul total	30 500 USD
Finanțatori	Guvernul Elveției prin proiectul Migrație și Dezvoltare Locală (MiDL) Administrația publică locală din satul Pelinia Asociația de băștinași „Băștinașii din Pelinia”
Actorii implicați	Primăria comunei Pelinia, Asociația de băștinași „Băștinașii din Pelinia”, specialiștii de la Casa de cultură din Pelinia și membrii colectivelor artistice, meșterii populari și locuitorii

Sumar

Peste 50 de meșteri populari din satul Pelinia, practică meșteșugurile specifice zonei de nord a Moldovei la centrul de artizanat și confecționare a costumelor tradiționale. „Zestrea”. Centrul este amplasat în incinta Casei de cultură și a fost deschis cu suportul băștinașii și a autorității locale.

Beneficiari

- 51 meșteri populari, băștinași, tineri și femei din comuna Pelinia pentru care s-au condiții necesare pentru practicarea activităților culturale precum țesutul covoarelor, confecționarea costumelor populare etc.
- 269 membri ai colectivelor artistice din care 60 copii, 65 femei, 144 adulți pentru care se coase costume populare pentru membrii acestora.
- Opt persoane în etate, două persoane cu dizabilități pentru care s-au creat, cu suportului proiectului, mai multe oportunități/ocupații în cadrul Centrului de artizanat.
- Casa de cultură din comuna Pelinia – unde s-au creat facilități necesare pentru operarea acesteia, precum asigurarea cu apă și canalizare, energie termică.
- Asociația băștinașilor și Primăria comunei Pelinia – care și-au consolidat capacitățile în implementarea Planului de dezvoltare locală a comunei Pelinia 2016-2020 și a Planului de acțiuni al Asociației de băștinași, componentele ce țin de valorificarea potențialului turistic, promovarea valorilor culturale și sensibilizarea migraților pentru a participa la procesul de dezvoltare comunitară.
- 7 602 locuitori ai comunei Pelinia - prin promovarea valorilor culturale și valorificarea potențialului turistic, locuitorii comunei Pelinia au oportunita-

Sursa: PNUD Moldova

tea să-și diversifice sursele de venit, prin practicarea activităților economice culturale.

- Turiștii care vizitează anual localitatea și au posibilitatea să participe la diverse evenimente culturale/festivaluri și să se familiarizeze cu patrimoniul cultural (tradițiile/obiceiurile, ocupațiile transmise din străbuni) al comunei Pelinia.
- Localitățile din Moldova și România unde au loc festivitățile populare și participă colectivele artistice din Pelinia (anual minim 20 festivități în Moldova și șase în România)

Rezultatele obținute

Rezultate cantitative:

- Grad mai mare de utilizare a activelor patrimoniale ale comunei Pelinia. Indicatori: 240 m2 spațiu din Casa de cultură utilizat în scopuri culturale și economice.
- Noi oportunități și condiții pentru persoanele în etate de a se implica activ în transmiterea valorilor culturale moștenite. Indicatori: opt persoane în etate sensibilizați prin voluntariat să participe la activitățile organizate în cadrul centrului de artizanat.
- Primăria și Asociația băștinașilor cu capacități instituționale îmbunătățite în promovarea și valorificarea culturii și tradițiilor locale. Indicatori: cinci angajați la centrul de artizanat, un magazin online creat, o strategie de promovare elaborată și un statut al Asociației băștinașilor modificat.

- 51 de meșteri populari, băștinași, tineri și femei cu abilități îmbunătățite pentru practicarea și promovarea mai departe a patrimoniului cultural. Indicatori: două cursuri de instruire organizate, 40 participanți la instruiți.

Rezultate și schimbări calitative:

- Îmbunătățită infrastructura necesară pentru păstrarea și transmiterea culturii/obiceiurilor tradiționale. Indicatori: un centru de artizanat echipat, un punct sanitar creat și conectat la utilități (apă și canalizare).
- A sporit gradul de sensibilizare a băștinașilor pentru promovarea culturală și dezvoltarea localității. Indicatori: 50 comentarii/părerii despre proiect pe pagina de Facebook a Asociației băștinașilor.
- A crescut numărul de evenimente pentru promovarea imaginii localității, a valorilor și patrimoniului cultural. Indicatori: un festival al portului popular organizat, organizarea expoziției cu vânzare la tarabă la toate festivitățile populare (inclusiv în alte localități) la care participă colectivele artistice din Pelinia.

Elementele inovatoare ale practicii

- Grad mai mare de utilizare a activelor patrimoniale ale comunei Pelinia.
- Noi oportunități și condiții în transmiterea valorilor culturale moștenite.
- A sporit gradul de sensibilizare al băștinașilor pentru promovarea culturală și dezvoltarea localității.

Lecția învățată

Este necesar de activat lucrul pentru creșterea numărului de membri băștinași.

CARTE DE VIZITĂ

Localitatea	satul Răuțel , raionul Fălești
Regiunea de dezvoltare	Nord
Numărul de locuitori	4 008
Primar	Tudor Istrati
Perioada de implementare a practicii	ianuarie 2018 – prezent
Bugetul total	Bugetul instituției pentru anul 2018 a constituit 362 mii lei
Finanțatori	Administrația publică locală din satul Răuțel
Actorii implicați	Primăria satului Răuțel, meșterii populari din Răuțel în frunte cu Dumitru și Vera Muruzac, copiii și elevii care frecventează Centrul de meșteșuguri

Sumar

Zilnic, 40 de copii de toate vârstele din satul Răuțel învață din secretele artei meșteșugărești: prelucrarea artistică a lemnului, pirogravura, broderie, croșetat și împletitul în fibre vegetale, în cadrul Centrului de meșteșuguri tradiționale din

satul Răuțel. Centrul este o soluție de valorificare a patrimoniului cultural și asigură transmiterea acestor deprinderi tinerei generații. Astăzi, Centrul de meșteșuguri din Răuțel a devenit o atracție turistică prin preluarea meșteșugului de generația tânără, astfel asigurând conservarea tradițiilor meșteșugărești și promovarea valorilor culturale tradiționale.

Centrul de meșteșuguri tradiționale din Răuțel a fost deschis în 2018.

Înființarea Centrului de meșteșuguri tradiționale este o soluție pentru salvarea și valorificarea patrimoniului cultural prin arta meșteșugurilor tradiționale. Totodată, asigură transmiterea acestor deprinderi tinerei generații. Antrenarea copiilor în activitățile din cadrul centrului stimulează creativitatea, dezvoltarea talentului, dar și învățarea unui meșteșug care poate deveni pentru ei în viitor o meserie sau o sursă de venit suplimentar.

Beneficiari

În cadrul Centrului de meșteșuguri activează 40 copii care sunt instruiți în artele meșteșugărești: prelucrarea artistică a lemnului, pirogravura, broderie, croșetat și împletitul în fibre vegetale.

Rezultatele obținute

- 19% din copii cu vârsta cuprinsă între 10-18 ani implicați, din care 7% copii cu dizabilități și din familii social-vulnerabile.
- Dezvoltarea multilaterală a copiilor.
- Ocuparea utilă a timpului liber a copiilor.
- Conservarea și promovarea valorilor culturale.
- Învățarea unui meșteșug.
- Premisă pentru dezvoltarea turismului rural și economică a localității.

Elementele inovatoare ale practicii

- Este unica instituție de învățământ extrașcolar al cărei fondator este Consiliul local de nivelul I, deschisă în localitate rurală, axată pe arta meșteșugurilor tradiționale. Pe lângă Centrul de meșteșuguri tradiționale se pune baza Muzeului lemnului cioplit.

- Organizarea anuală în luna august a taberei de creație a meșteșugarilor, lucrul în comun a meșterilor populari și a elevilor din cadrul centrului având un efect dublu: stimulează dialogul între generații, copii însușesc secretele meșteșugărești, iar lucrările realizate sunt amplasate fie pentru amenajarea teritoriului și promovarea artei meșteșugărești, fie ca exponate în Muzeul lemnului cioplit.
- Stabilirea relațiilor de colaborare cu Institutul Cultural Român, muzeul „ASTRA” din municipiul Sibiu, România și „Satul meșteșugarilor” din comuna Comana, județul Giurgiu, România, Clubul copiilor din orașul Huedin, județul Cluj, România, precum și căutarea și stabilirea noilor relații cu diverse instituții în domeniu din țară și de peste hotare.

Lecțiile învățate

Prima lecție poate fi formulată ca „Bate și ți se va deschide”.

Înființarea Centrului de meșteșuguri tradiționale asigură educarea copiilor în spiritul culturii tradiționale, asigură însușirea unui meșteșug care ulterior poate deveni fie o meserie, fie un hobby care poate fi o sursă de venit. Respectiv, contribuie la dezvoltarea economică a localității. Păstrarea tradițiilor meșteșugărești creează o premisă pentru includerea satului în traseul turistic rural ca sat meșteșugăresc, precum și crearea unor asociații de meșteșugari.

Formarea unui colectiv unit, de vârste diverse, dedicat culturii și tradițiilor meșteșugărești, ca o temelie pentru dezvoltarea durabilă a Centrului de meșteșuguri tradiționale și localității, păstrarea și transmiterea următoarei generații a artei meșteșugărești ca identitate culturală națională.

ORNAMENTELE TRADIȚIONALE – PILON DE PROMOVARE A VALORILOR LOCALE

CARTE DE VIZITĂ

Localitatea	satul Slobozia Mare , raionul Cahul
Regiunea de dezvoltare	Sud
Numărul de locuitori	5 770
Primar	Valentina Carastan
Perioada de implementare a practicii	iulie – noiembrie 2018
Bugetul total	157 739 lei
Finanțatori	Administrația publică locală Ministerul Afacerilor Externe al Republicii Polonia prin Solidarity Fund PL în Moldova
Actorii implicați	Primăria satului Slobozia Mare, grupul local de inițiativă, membrii Grupului de Acțiune Locală „Lunca Prutului de Jos”, S.A. „Fabrica de vinuri Slobozia Mare”, producători autohtoni și meșteri populari din cele nouă localități ai GAL-ului (Crihana Veche, Vadul lui Isac, Colibași, Brînză, Văleni, Slobozia Mare, Cîșlița-Prut, Giurgiulești și Manta – aproximativ 32 000 locuitori)

Sumar

Pentru a promova valorile locale, a păstra tradițiile și atrage turiștii, comunitatea din satul Slobozia Mare a creat scena de vară rustică „Popas la poarta horelor”, ornamentată într-un mod unic cu ornamente tradiționale locale specifice zonei Lunca Prutului de Jos. Ornamentele în lemn au fost colectate și preluate de la casele bătrânești. Elementele tradiționale ornamentate promovează valorile locale, iar pe scena de vară sunt organizate diferite evenimente culturale. Totodată, Muzeul satului și-a îmbunătățit colecția de fotografii și materiale legate de ornamentele populare autohtone.

Prin urmare, un perete vechi, deteriorat a fost reparat, adaptat la scena de vară, fiind decorat cu ornamente tradiționale cu diferite motive locale, zonale prin tehnica Sgraffito (aplicarea straturilor de ipsos colorate). În partea de sus a peretelui a fost amplasată o streășină, confecționată din lemn și oală care promovează meșteșugul local a cioplitului în lemn. Elementele tradiționale ornamentate promovează valorile locale, iar pe scena de vară sunt organizate diferite evenimente culturale, locale, raionale, naționale și internaționale. Proiectul a fost realizat în cadrul Grupului de Acțiune Locală (GAL) „Lunca Prutului de Jos”, unde colective artistice au participat la un nou festival, intitulat „Festivalul horelor”.

Beneficiari

Cele cinci colective artistice de la Casa de cultură, toată comunitatea în număr de 5 770 locuitori, nouă localități membre a GAL-ului „Lunca Prutului de Jos”.

Rezultatele obținute

- Scenă de vară rustică, cu denumirea „Popas la poarta horelor”, ornamentată într-un mod unic în regiunea de Sud; peretele scenei este decorat cu ornamente tradiționale locale specifice în Lunca Prutului de Jos.
- O nouă destinație turistică creată în zona Prutului de Jos cu potențialul de a fi inclusă în traseele turistice raionale și regionale.
- O scenă atractivă creată pentru desfășurarea evenimentelor locale și a unor festivaluri din GAL.
- Muzeul din localitate și-a îmbunătățit colecția de fotografii și materiale legate de ornamentele populare autohtone.
- Cel puțin cinci meșteri populați locali și din GAL au învățat două tehnici noi și moderne pentru a promova elementele specifice naționale (Sgraffito și cioplitul în lemn), care pot fi aplicate și în continuare în promovarea valorilor locale.

- Cele cinci colective artistice model, din care două de dans popular – „Vatra Horelor”, „Mocănașii” – au condiții adecvate pentru a organiza spectacole în aer liber.
- Pe scena de vară copiii și tinerii din localitate își vor demonstra și consolida talentul – tinerii de la școala muzicală, copiii de la grădinițe, școli ș.a.
- Este creat un spațiu adecvat pentru promovarea valorilor locale, evoluarea colectivelor folclorice din Lunca Prutului de Jos, din țară și de peste hotare, pentru întâlniri și ședințe foto, spațiu utilizat la diverse tipuri de evenimente.

Elementele inovatoare ale practicii

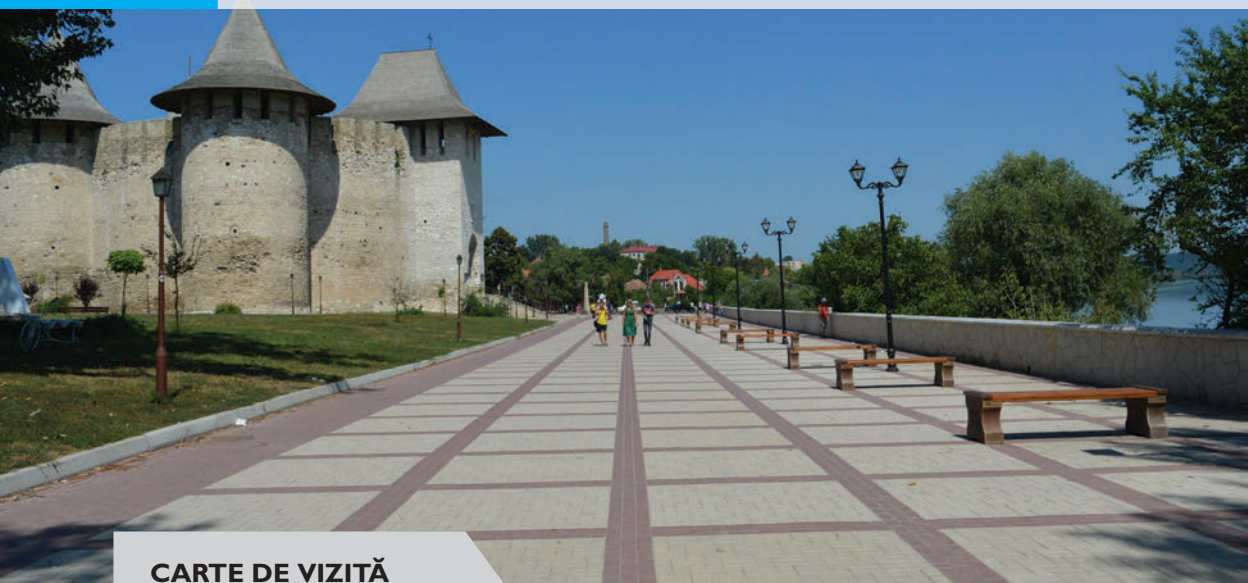
„Practica noastră este deosebită pentru ca a fost implementată în cadrul abordării LEADER – GAL-ul „Lunca Prutului de Jos”, unde nouă localități decid să dezvolte regiunea împreună conform strategiei de dezvoltare a regiunii. Astfel, a fost ceva nou, ca împreună cu membrii GAL să lucrăm la acest proiect, să identificăm ornamentele care ne reprezintă zona, să fie selectat proiectul de echipa de selectare a GAL-ului și să primească nota maximă de apreciere, ca mai apoi, tot împreună, să sărbătorim și să ne bucurăm de succesele realizate. Ne-am pus în valoare elementele noastre tradiționale, în special dansatorii, care au dus și duc faima satului, raionului și țării, atât în țară, cât și peste hotarele ei. Am immortalizat într-un cadru rustic, pe un perete revitalizat acele ornamente și motive locale care ne reprezintă și cu care ne identificăm ca neam” (Valentina Carastan, primarul satului Slobozia Mare).

Lecțiile învățate

Împreună cu membrii GAL-ului „Lunca Prutului de Jos” putem realiza lucruri frumoase și necesare. Astfel, acest spațiu a devenit cel mai frumos loc din sat, iar valorile locale și ornamentele tradiționale sunt puse în evidență.

RECONSTRUCȚIA FALEZEI RÂULUI NISTRU PE SEGMENTUL DIN PREAJMA CETĂȚII SOROCA CU AMPLASAREA PANOULUI „EU IUBESC SOROCA”

CARTE DE VIZITĂ

Localitatea	municipiul Soroca
Regiunea de dezvoltare	Nord
Numărul de locuitori	35 760
Primarul care a implementat buna practică	Victor Său
Perioada de implementare a practicii	august – decembrie 2018, aprilie – mai 2019
Bugetul total	2 729 500 lei
Finanțatori	Primăria municipiului Buzău (România) Primăria municipiului Soroca (Republica Moldova)
Actorii implicați	Autoritățile publice locale a Primăriei municipiului Buzău din România și a Primăriei municipiului Soroca și agenții economici din localitate

Sumar

Faleza râului Nistru, din preajma Cetății Soroca, este de nerecunoscut. Faleza este amenajată în stil medieval și a fost renovată cu suportul primăriei municipiului Buzău. Faleza este completată și cu instalația „Iubesc Soroca” care a devenit o nouă atracție turistică a orașului.

Beneficiari

Beneficiari ai acestei practici sunt atât locuitorii municipiului Soroca în număr de 35 760 persoane, cât și potențialii vizitatori ai municipiului.

Rezultatele obținute

- S-a amenajat o zonă de agrement pentru locuitorii și vizitatorii orașului Soroca.
- A sporit atractivitatea Cetății Soroca, ceea ce va permite dezvoltarea potențialului turistic.
- Promovarea imaginii municipiului Soroca atât în țară, cât și peste hotarele țării.

Elementele inovatoare ale practicii

Deoarece prin implementarea acestei practici este valorificat și păstrat patrimoniul cultural – istoric. Totodată, contribuie la dezvoltarea potențialului turistic în oraș.

Lecțiile învățate

- Păstrarea patrimoniului național și cultural al municipiului Soroca.
- Promovarea imaginii municipiului Soroca.
- Păstrarea în bună curățenie a locurilor de agrement.
- Păstrarea mobilierului urban instalat în preajma Cetății Soroca.

Comunitatea inteligentă reprezintă un motor al transformărilor, un adevărat generator de soluții, dovedind că se comportă într-un mod inteligent. O localitate inteligentă este o localitate care utilizează tehnologiile de informare și comunicare pentru a spori eficiența operațională, a împărtăși informații cu publicul și a îmbunătăți atât calitatea serviciilor guvernamentale, cât și bunăstarea cetățenilor.

Pentru a face față acestor provocări, orașele, satele și comunele inteligente trebuie să elaboreze politici și strategii de dezvoltare pentru a oferi cetățenilor servicii publice eficiente. Tot prin soluții inteligente, localitățile din Republica Moldova pot spori colaborarea intersectorială, stimulând inovația și performanța.

Imaginea fiecărui comunități inteligente este determinată de calitatea serviciilor publice prestate de către administrația publică locală. Prestarea unor servicii publice eficace, moderne și eficiente, care să apropie administrația de cetățean, reprezintă una dintre prioritățile incluse în calendarul procesului de integrare europeană, dar și scopul principal al procesului de reformă a administrației publice, administrație care să răspundă cerințelor societății democratice.

Astfel, autoritățile administrației publice locale trebuie să fie responsabile de asigurarea și buna funcționare a serviciilor publice locale. **Autoritățile trebuie să asculte și să analizeze problemele cu care se confruntă cetățenii și să elaboreze soluții eficiente în prestarea serviciilor.**

Prin urmare, bunele practici prezentate de către autoritățile publice locale la această secțiune se referă la:

1. *promovarea proiectelor de înființare a comunităților inteligente (smart city) prin dezvoltarea infrastructurii în comunitate*
2. *amenajarea teritoriului și a spațiilor de agrement*
3. *acțiuni și tehnologii de eficientizare a energiei*
4. *modernizarea rețelei de alimentare și distribuție a apei potabile și canalizare*
5. *sisteme moderne de salubritate și gestionare a deșeurilor*
6. *crearea și modernizarea serviciilor educaționale, de sănătate, social-culturale și sportive*
7. *identificarea și diseminarea acțiunilor publice destinate dezvoltării comunităților marginalizate*
8. *facilitarea accesului persoanelor din grupurile vulnerabile la serviciile publice incluzive*

I

BUDEȘTI – COMUNITATE INTELIGENTĂ PRIN SPORIREA ACCESULUI LA SERVICII MEDICALE DE CALITATE

CARTE DE VIZITĂ

Localitatea	satul Budești, municipiul Chișinău
Regiunea de dezvoltare	Centru
Numărul de locuitori	5 038
Primar	Nina Costiuc
Perioada de implementare a practicii	iunie 2017 – decembrie 2018
Bugetul total	• Primăria satului Budești: 236 mii lei • Contribuția personală a medicilor și asistenților voluntari din Carolina de Nord și Australia. • Contribuția personală a medicilor și asistenților medicali, lucrătorilor și asistenților sociali și activul localității care au fost implicați în desfășurarea proiectului.
Actorii implicați	Primăria satului Budești, Centrul de Sănătate din Budești, grădinița „Viorel și Viorica”, Centrul pentru copii și tineret „Udo Jurgens”, Liceul Teoretic Budești, Căminul Cultural, Centrul Creștin Internațional, medici voluntari și asistenți sociali din SUA și Australia; asistenți și lucrători sociali din Budești, Î.I. „Foma Valeriu”

Sumar

Peste o mie de locuitori din satul Budești au beneficiat anul trecut de consultații medicale gratuite din partea unui grup de medici din SUA și Australia. Specialiștii americani care au venit într-o misiune umanitară au adus cu ei aparatură de specialitate, ochelari de vedere și medicamente pe care le-au împărțit gratuit oamenilor. Serviciile medicale au devenit însă și mai accesibile după ce Centrul de sănătate din Budești a fost renovat complet.

Beneficiari

Numărul beneficiarilor direcți a fost de 1 700 de persoane.

Rezultatele obținute

Rezultate cantitative:

În cadrul ședinței de evaluare a activității pe anul 2017 a Centrului de Sănătate Budești a fost prezentate prioritățile de dezvoltare inteligentă a serviciilor de asistență medicală pentru anul 2018. Ca rezultat, Consiliul Local a susținut inițiativa primarului și a conducerii Centrului de Sănătate și a acceptat finanțarea în sumă de 236 mii lei pentru reparația scărilor, fațadei, construcția rampei de acces pentru persoanele cu probleme locomotorii și amenajarea terasei cu vitraje din sticlă și mochetă. Alocațiile financiare au fost oferite din bugetul local.

În baza memorandumului de colaborare cu Centrul Creștin Internațional, în susținerea serviciilor medicale de calitate, a fost implementat proiectul socio-medical, care a deservit peste 1 700 de persoane. S-a pus accent pe grupurile vulnerabile și fără poliță de asigurare.

Peste 600 de persoane de vârstă a treia au primit gratis ochelari, la necesitate s-au acordat medicamente pentru două săptămâni, 700 de copii au primit truse cu produse igienice.

Rezultate și schimbări calitative:

Medicii voluntari din SUA, Carolina de Nord și Australia, asistenții sociali, voluntari din străinătate au dat un exemplu de dăruire de sine și dragoste față de oameni, toleranță pentru toți lucrătorii și asistenții medicali, lucrătorii sociali din localitate. Activitatea comună a stat la baza schimbului de experiență. În cadrul desfășurării activităților, administrația publică locală a apreciat rolul tuturor specialiștilor, activiștilor, implicați în desfășurarea acestui proiect și a înmănat diplome și scrisori de grațitudine. Pentru tânăra generație, pentru copiii din localitate au fost apro-

fundate cunoștințele și importanța stilului de viață sănătos ca o prioritate esențială în viață. La fel, a fost apreciată posibilitatea de schimb de experiență în activitatea socio-educativă desfășurate în comun.

În rezultatul efectuării acestor activități, pe parcursul anilor 2017-2018, am dovedit că putem deveni o localitate inteligentă, care poate face față provocărilor, o localitate care poate organiza o rețea de servicii de calitate mai aproape de cetățean pentru satisfacerea necesităților și îmbunătățirea calității vieții lor.

Elementele inovatoare ale practicii

Localitatea inteligentă propune utilizarea modernă a spațiilor publice deja disponibile cu organizarea serviciilor publice de calitate populației; rețele și servicii tradiționale eficiente, prin mobilizarea și implicarea voluntarilor, specialiști din domeniu în beneficiul cetățenilor. Iar Primăria satului Budești, prin intermediul Centrului Creștin Internațional a apelat la ajutorul medicilor și asistenților sociali din străinătate în oferirea consultațiilor și suportului material pentru grupurile vulnerabile și vârstenilor pentru oferirea medicamentelor, ochelarilor, gratis, și efectuarea schimbului de experiență pentru persoanele implicate în oferirea servi-

ciilor de calitate. Și, nu în ultimul rând, implementării practicii de desfășurare a orelor de educație pentru sănătate în rândul copiilor și tinerilor.

Un efect inovator a fost și activitățile lucrătorilor sociali din străinătate cu Centrul pentru copii și tineret în desfășurarea orelor de agrement în localitate.

La baza asigurării unei dezvoltări strategice a localității

- „localitate inteligentă” stă menținerea în ordine și în stare fizică și estetică a clădirilor de menire socio-culturală, modernizării infrastructurii lor, dotarea lor cu echipament și utilaj necesar, cadre bine pregătite în plan profesional pentru oferirea serviciilor publice de calitate populației.

Lecțiile învățate

Schimbul de experiență, activitatea voluntarilor din străinătate în domeniul prestării serviciilor de asistență medicală, educație pentru sănătate a tinerilor și copiilor, organizarea orelor pentru sănătate, ocupațiilor educatorilor cu copiii, au dat un nou flux asistenților sociali, medicilor de familie din localitate, educatorilor, cadrelor didactice de a vedea starea lucrurilor într-o altă prismă pozitivă.

O lecție importantă învățată e că poți fi fericit numai atunci când poți oferi ajutorul tău persoanelor care au nevoie și persoanelor care pot să-ți primească ajutorul. Numai când iubești oamenii, poți să fii iubit de oameni. Să fii fericit, având posibilitatea de a jertfi din venitul tău personal pentru a oferi ajutor celor care sunt mai triști ca noi.

Primăria satului Budești a dovedit că este veridic motto-ul din Biblie – „Bate și ți se va deschide”. Realizarea pozitivă a acestei practici a unit forțele de decizie prin Consiliul Local, primarul, instituțiile bugetare și colaborarea cu lumea din afară; a generat ridicarea calității vieții populației, speranța de viață în ziua de mâine.

EXTINDEREA REȚELELOR CENTRALIZATE DE ALIMENTARE CU APĂ ÎN SATUL CHIRIET-LUNGA

CARTE DE VIZITĂ

Localitatea	satul Chiriet-Lunga , raionul Ceadâr-Lunga
Regiunea de dezvoltare	UTA Găgăuzia
Numărul de locuitori	2 510
Primar	Valentina Caicî
Perioada de implementare a practicii	iunie 2017 – octombrie 2018
Bugetul total	6 226 660 lei
Finanțatori	Administrația publică locală Programul SARD Comitetul executiv al UTA Găgăuzia Ambasada Poloniei în Republica Moldova
Actorii implicați	Primăria satului Chiriet-Lunga, locuitorii, întreprinderea municipală „Kirietprim”, programul SARD, Comitetul executiv al UTAG și Ambasada Poloniei în Republica Moldova

Sumar

Satul Chiriet-Lunga se poate mândri cu o nouă performanță. Practic toate gospodăriile din localitate au acces la rețeaua centralizată de apă potabilă. În anul 2018 în această localitate au fost construiți 17 km de apeduct și 37 de sonde arte-

ziene care asigură cu apă peste 400 de familii și instituții publice. Sistemul a fost construit cu sprijinul programului SARD, a Ambasadei Poloniei și autorităților locale și cele executive din Găgăuzia.

Beneficiari

2 510 locuitori ai satului Chiriet-Lunga.

Rezultatele obținute

Cantitative:

- A fost construită o rețea de apă de un kilometru, a fost forată o fântână, a fost instalat un turn de apă de 50 m³, zona sanitară a turnului a fost amenajată și conectată la rețeaua de alimentare cu apă existentă în 2017.
- În 2018 au fost construite 17,5 km de rețele de alimentare cu apă, 37 de sonde, 13 hidranți de incendiu.
- 477 de gospodării și instituții publice sunt conectate la sistemul de alimentare cu apă, din care primăria, Casa de cultură, Oficiul poștal, Oficiul medicilor de familie, instituțiile de învățământ etc.

Calitative:

Se oferă accesul populației rurale, al instituțiilor bugetare și al instituțiilor sociale la serviciile publice, adică la rețelele centralizate de alimentare cu apă. Condiții de viață îmbunătățite ale populației satului, ale instituțiilor bugetare și ale obiectelor sociale. Există acces la irigarea parcelelor de uz casnic și a consumului de apă pentru nevoile personale și agricultura auxiliară. Plata pentru consumul de apă este la același preț.

Elementele inovatoare ale practicii

Datorită bunei practici, problema care a existat 30 de ani de zile a fost rezolvată. Este unică prin faptul că, în afară de comunitate, donatorii externi și interni au fost implicați în implementare. S-au făcut lucrări uriase, s-au luat în considerare toate termenele. Lucrările de construcție au fost realizate eficient. Proiectul a fost implementat pe deplin.

Lecția învățată

Lucrând în echipă poți obține rezultate excelente.

CARTE DE VIZITĂ

Localitatea	orașul Cimișlia
Regiunea de dezvoltare	Sud
Numărul de locuitori	14 787
Primarul care a implementat buna practică	Gheorghe Răileanu
Perioada de implementare a practicii	februarie 2018 – prezent
Bugetul total	Amenajarea Ghișeului Unic – 90 mii lei Salariu operator ghișeu - 24 mii lei per 12 luni
Finanțator	Administrația publică locală din orașul Cimișlia
Actorii implicați	Primăria orașului Cimișlia și Consiliul orașenesc Cimișlia

Sumar

Din anul 2018 accesul la serviciile publice din orașul Cimișlia a devenit mai simplu după ce în incinta Primăriei orașului a fost deschis ghișeu unic de informare și prestări servicii. La ghișeu se eliberează certificate, autorizații de comerț și oferite informații cetățenilor. De asemenea în cadrul ghișeului se poate achita taxa pentru serviciul de salubritate, apă și canalizare. Beneficiarii sunt toți cei peste 14 mii de locuitori ai orașului Cimișlia.

Beneficiari

Beneficiarii sunt locuitorii orașului Cimișlia, satele Bogdanovca Veche, Bogdanovca Nou și Dimitrovca – 14 787 de persoane.

Rezultatele obținute

- A crescut numărul cererilor soluționate.
- A crescut gradul de satisfacție privind comoditatea achitării serviciilor prestate de Î.M. „Servicii Publice Cimișlia”.
- A crescut numărul cetățenilor care achită taxa de salubritate și apă și canalizare.
- A crescut productivitatea angajaților primăriei, care nu sunt deranjați în măsură mare de cetățeni pentru a oferi informația solicitată.
- Accesibilitate rapidă a serviciilor oferite de către administrația publică locală.
- Număr în creștere a cetățenilor care direct apelează la serviciile ghișeului unic.
- Reducerea numărului de petiții adresate către primărie.
- Servicii de informare zilnică.
- Transparență decizională.
- Comoditate de achitare a serviciilor.

Elementele inovatoare ale practicii

Această practică este utilă și necesară atât cetățenilor orașului Cimișlia, cât și angajaților Primăriei Cimișlia. Modalitatea de prestare a serviciilor a atins nivelul maxim de satisfacție a cetățenilor, în special pentru rapiditatea serviciilor prestate.

Lecțiile învățate

- ✓ Posibilitatea prestării mai multor servicii într-un ghișeu.
- ✓ Un cetățean informat este un cetățean mulțumit.

IV

PROCURAREA ȘI UTILIZAREA APARATULUI GPS PENTRU MĂSURĂRI TERESTRE

CARTE DE VIZITĂ

Localitatea	orașul Cimișlia
Regiunea de dezvoltare	Sud
Numărul de locuitori	14 787
Primarul care a implementat buna practică	Gheorghe Răileanu
Perioada de implementare a practicii	2018 – prezent
Bugetul total	90 000 lei
Finanțator	Administrația publică locală din orașul Cimișlia
Actorii implicați	Primăria orașului Cimișlia și Consiliul orășenesc Cimișlia

Sumar

Specialiștii de la Primăria Cimișlia verifică încadrarea în spațiu a terenurilor din conturul orașului mulțumită unui aparat GPS pentru măsurări terestre. Aparatul, achiziționat în 2018, soluționează cererile care vin în adresa primăriei privind amplasarea bunurilor imobile.

Beneficiari

Beneficiarii sunt locuitorii orașului Cimișlia, satele Bogdanovca Veche, Bogdanovca Nou, și Dimitrovca – 14 787 de persoane.

Rezultatele obținute

- Cu ajutorul GPS au fost soluționate 35 cereri ale cetățenilor privind delimitarea și înregistrarea terenurilor.
- Au fost examinate 15 cereri prelabile a persoanelor fizice și juridice.
- Datorită acestui dispozitiv, Primăria orașului Cimișlia are capacitatea de a efectua lucrările privind gestionarea eficientă, monitorizarea proprietăților regimului funciar conform normelor legale și Registrului bunurilor imobile.
- Procurarea dispozitivului a fost posibilă din bugetul local, astfel se planifică ca ulterior un specialist să fie autorizat în gestionarea programului pentru a presta aceste servicii și primăriilor din teritoriul raionului Cimișlia.

Elementele inovatoare ale practicii

În contextul progresului tehnologiilor informaționale care se atestă, acest dispozitiv este foarte util și practic pentru orice autoritate publică locală.

Lecția învățată

Beneficiul acestui dispozitiv este că orice problemă ce ține de identificarea și delimitarea terenului poate fi accesibilă specialiștilor din cadrul administrației publice locale.

CARTE DE VIZITĂ

Localitatea	satul Cobîlea, raionul Șoldănești
Regiunea de dezvoltare	Centru
Numărul de locuitori	2 600
Primarul	Angela Ababei
Perioada de implementare a practicii	ianuarie 2017 – prezent
Bugetul total	270 000 lei
Finanțator	Crucea Roșie din Elveția
Parteneri	Asociația Obștească „CASMED” HelpAge International
Actorii implicați	Primăria satului Cobîlea, AO „Bella Getica”, Asociația Obștească „CASMED”, HelpAge International

Sumar

60 de vârstnici din satul Cobîlea din raionul Șoldănești au parte de servicii sociale și de sănătate, socializare și implicare în viața comunității prin intermediul programului „Comunitate prietenoasă vârstei”. Serviciile socio-medicale sunt oferite de doi lucrători sociali și două asistente medicale. De asemenea, în cadrul proiectului a fost creat un parc și amenajată o piață agroalimentară.

Beneficiari

Beneficiarii proiectului sunt persoanele vârstnice din satul Cobîlea. În cadrul acestui proiect sunt oferite servicii socio-medicale de calitate. Astfel, sunt angajați doi lucrători sociali care oferă servicii sociale la domiciliu la 35-38 persoane vârstnice și doi asistenți medicali care oferă servicii medicale la 30-40 persoane din localitate.

Rezultatele obținute

Cantitative:

- 38 persoane vârstnice primesc servicii sociale la domiciliu.
- 35 persoane vârstnice primesc servicii medicale la domiciliu.
- Un comitet coordonator din 13 persoane creat.
- Un parc de recreere și odihnă pentru vârstnici și copii.
- Piață agroalimentară amenajată.
- 10 ambasadori locali instruiți în domeniul mobilizării comunitare
- 30 vârstnici beneficiază pe perioada rece de un prânz cald la domiciliu.

Calitative:

- Îmbunătățirea calității vieții vârstnicilor.
- Implicarea vârstnicilor în viața comunității.
- Respect și incluziune socială.

- Localitate prietenoasă vârstei prin îmbunătățirea următoarelor aspecte: respect și incluziune socială, comunicare și informare, servicii incluzive, participare socială, participare civică, locuințe bine amenajate, acces la spații și clădiri publice, acces la transport public.

Elementele inovatoare ale practicii

Populația rurală îmbătrânește rapid, iar pentru a răspunde la nevoile legate de îmbătrânire și a facilita viața oamenilor în etate a fost implementat proiectul „Îmbătrânire și sănătate”, promovând conceptul de comunitate prietenoasă vârstnicilor. Elementele inovatoare sunt serviciile socio-medice calitative oferite la solicitarea vârstnicilor, dar și modul de implicare a vârstnicilor în viața comunității.

Lecțiile învățate

- ✓ Implementarea conceptului de comunitate prietenoasă vârstei vine să demonstreze că este posibil de implicat vârstnicii în procesul decizional al comunității și să reducă indiferența cetățenilor față de ceea ce se întâmplă în localitate.
- ✓ Serviciile implementate eficient au dus la creșterea credibilității cetățenilor față de această practică care vine în susținerea persoanelor vârstnice.
- ✓ A crescut credibilitatea copiilor care se află în altă localitate sau peste hotare și acum solicită serviciile socio-medice pentru părinți.

CARTE DE VIZITĂ

Localitatea	satul Copceac , raionul Ștefan Vodă
Regiunea de dezvoltare	Sud
Numărul de locuitori	2 460
Primar	Vasile Țîntari
Perioada de implementare a practicii	iunie 2018 – prezent
Bugetul total	în jur de 84 000 lei
Finanțator	Administrația publică locală
Actorii implicați	Primăria satului Copceac, Consiliul local, comunitatea, agenții economici, voluntarii satului Copceac, angajații Casei de cultură și elevii gimnaziului din localitate

Sumar

Satul Copceac din raionul Ștefan Vodă a devenit mai curat după ce primăria a achiziționat un tractor multifuncțional și a creat serviciul de salubritate. Astfel, în fiecare săptămână, tractorul colectează deșeurile după un grafic stabilit în toate sectoarele localității. De acest serviciu, care este gratuit, beneficiază 780 de gospodării din sat, șase instituții publice și patru agenți economici.

Beneficiari

780 de gospodării individuale, șase instituții publice și patru agenți economici.

Rezultatele obținute

- De serviciul de salubritate beneficiază 780 de gospodării individuale, șase instituții publice și patru agenți economici.
- S-au creat noi locuri de muncă: muncitorii, tractorist.
- Unul din rezultatele calitative este protejarea mediului.
- Impuritățile și deșeurile menajere, precum și cele tehnice nu se mai depozitează prin gospodării și teritorii adiacente, precum și în jurul instituțiilor publice.
- S-a minimalizat răspândirea mirosului neplăcut, în special în lunile caniculare.
- Deșeurile menajere nu mai prezintă focare de infecții, care ulterior pot provoca boli și epidemii, precum și poluarea mediului și a apei.

Elementele inovatoare ale practicii

- Acest serviciu este benefic și inovator pentru comunitate, deoarece în localitățile rurale acest serviciu nu a existat în proporții extinse și accesibile.
- Aceasta practică este inovatoare prin educarea practicilor ecologice, care la rândul său au un impact pozitiv asupra populației vârsnice, cât și a generației în creștere.

Lecțiile învățate

Orice proiect necesar comunității trebuie discutat cu cetățenii. Prioritățile unei comunități trebuie stabilite doar prin consiliere cu locuitorii satului, deoarece în cadrul acestor întruniri apar idei noi, sugestii, recomandări, ceea ce sporește durabilitatea și executarea proiectului dat, precum și încrederea în administrația publică.

CARTE DE VIZITĂ

Localitatea	satul Copceac , raionul Ștefan Vodă
Regiunea de dezvoltare	Sud
Numărul de locuitori	2 460
Primar	Vasile Țîntări
Perioada de implementare a practicii	februarie – aprilie 2018
Bugetul total	circa 83 830 lei
Finanțatori	Administrația publică locală Comunitatea și agenții economici
Actorii implicați	Primăria satului Copceac, Consiliul local, comunitatea

Sumar

Două mii de locuitori din satul Copceac beneficiază și de iluminare stradală pe timp de noapte, după ce anul trecut în localitate au fost instalate becuri economice pe o lungime de aproape patru km. Ca rezultat, a crescut siguranța cetățenilor, satul a devenit mai atractiv, iar accidentele rutiere s-au redus substanțial.

Beneficiari

Beneficiarii sunt 11 agenții economici și 2 050 de locuitori.

Rezultatele obținute

- 800 beneficiari și patru agenții economici se bucură de serviciul dat.
- S-au îmbunătățit simțitor condițiile de viață și desigur de activitate a cetățenilor (800 beneficiari).
- Cetățenii se simt în siguranță, se pot deplasa nestingheriți pe stradă pe timp de noapte.
- S-au micșorat infracțiunile, inclusiv furturile din gospodării pe timp de noapte.

Elementele inovatoare ale practicii

Iluminarea stradală este o problemă prioritară din viața cetățenilor care merită să beneficieze de acest serviciu, fiindcă contribuie la formarea bugetului local, iar Inspectoratul de poliție beneficiază de mai multe condiții pentru a-și exercita funcția.

Lecția învățată

Este o acțiune pozitivă și benefică, iar Primăria satului Copceac speră ca anul viitor să mai ilumineze o stradă cu o lungime de un km, ca în localitate să fie finalizată iluminarea stradală.

VIII

CREAREA CONDIȚIILOR CONFORTABILE PENTRU O VÂRSTĂ FERICITĂ PENTRU BĂTRÂNII SINGURATICI DIN RAIOANELE CEADÎR-LUNGA ȘI TARACLIA

CARTE DE VIZITĂ

Localitatea	satul Copceac, raionul Ceadâr-Lunga
Regiunea de dezvoltare	UTA Găgăuzia
Numărul de locuitori	10 233
Primar	Oleg Garizan
Perioada de implementare a practicii	aprilie – octombrie 2018
Bugetul total	155 057 USD
Finanțatori	Guvernul Elveției prin proiectul Migrație și Dezvoltare Locală (MiDL) Administrația publică locală Comitetul executiv al UTAG Programul SARD Comunitatea și Asociația de băștinași
Actorii implicați	Primăria satului Copceac, Asociației femeilor din satul Copceac „Speranța” și Asociația de băștinași din satul Copceac „Kipcak icin”

Sumar

O nouă viață și o bătrânețe mai liniștită pentru persoanele în etate din satul Copceac, dar și pentru cei din raioanele Taraclia și Ceadâr-Lunga. Bătrânii rămași fără îngrijire și cei singuratici își găsesc un adăpost la Centrul social „Bătrânețe liniștită”, deschis în 2018. Drept rezultate, cel puțin 22 de vârstnici peste 57 de ani au acces anul la servicii sociale de cea mai înaltă calitate și în funcție de nevoile personale ale fiecăruia: cazare, alimentație, servicii socio-medicale, activități ocupaționale și de agrement. De asemenea, prin intermediul centrului social au fost create 10 locuri de muncă.

Beneficiari

Locuitorii regiunii din cadrul GAL-ului „Valea Izvoarelor” care numără 13 224 persoane, dintre care beneficiarii direcți sunt 10 persoane care vor fi angajate în calitate de angajați și familiile acestora; 22 de pensionari unici care vor fi plasați în această instituție.

Rezultatele obținute

Cantitative:

Există un număr total de 416 de persoane în vârstă în aceste patru comunități care au nevoie de aceste servicii. Cel mai apropiat centru social de acest fel se află în orașul Ceadâr-Lunga, care poate găzdui până la 40 de persoane și primește în general beneficiari din orașul Ceadâr-Lunga. În prezent, nu există instituții similare în raionul Taraclia.

Rezultatele și modificările calitative:

- Deschiderea Centrului social „Bătrânețe liniștită”.
- În fiecare an, cel puțin 22 de persoane în vârstă au acces la servicii sociale de înaltă calitate.

- Un pachet de servicii sociale a fost creat în funcție de nevoile persoanelor în vârstă (cazare, alimentație, servicii medicale, agrement).
- Grupurile de inițiativă au fost consolidate și au fost înființate asociații de concetățeni în satele partenere.
- Create 10 locuri de muncă.
- Crearea unei întreprinderi intercomunitare.
- A fost îmbunătățită calitatea cooperării în patru sate.
- Un nou model de funcționare a centrului a fost dezvoltat prin participarea partenerilor.

Elementele inovatoare ale practicii

- Unificarea eforturilor financiare ale Primăriei satului Copceac, ale Comitetului executiv al Găgăuziei, donatorilor și al cetățenilor.
- Implicarea activă a locuitorilor, a sectorului asociativ și a primăriei în implementarea practicii.
- Monitorizarea și mediatizarea sistematică a realizării proiectului.

Lecția învățată

În fiecare an, cel puțin 22 de persoane cu vârsta peste 57 de ani vor avea acces la servicii sociale de calitate. Lecția negativă constă în incapacitatea de a ajunge la toată lumea cu acest serviciu.

CARTE DE VIZITĂ

Localitatea	comuna Mănoilești, raionul Ungheni
Regiunea de dezvoltare	Centru
Numărul de locuitori	3 568
Primar	Valentina Grosu
Perioada de implementare a practicii	martie 2017 – ianuarie 2018
Bugetul total	în jur de 123 mii USD
Finanțatori	Guvernul Japoniei Comunitatea din Mănoilești
Actorii implicați	Primăria comunei Mănoilești, Gimnaziul din Mănoilești; ziarul „Unghiul; ziarul „Expresul; AO „Femeia și copilul- sprijin și alinare”, AO „Lumos”

Sumar

Integrarea copiilor cu nevoi speciale în școli obișnuite, dar și în comunitate este o provocare pentru societate. Nu și pentru gimnaziul din Mănoilești. Cu suportul Ministerul Educației în comun cu Guvernul Japoniei și Fondul de Investiții Sociale din Moldova în instituție au

fost schimbate ușile de la sălile de clasă, construite rampe de acces, iluminate tablele, renovate blocurile sanitare pentru cerințele copiilor cu dizabilități și creat un centru de resurse pentru educația incluzivă. Așadar, gimnaziul Mănoilești, unde învață astăzi 300 de elevi, dintre care 13 copii cu cerințe educaționale speciale, este unica instituție din raionul Ungheni care corespunde standardelor privind accesul persoanelor cu dizabilități.

Beneficiari

300 de elevi ai gimnaziului, dintre care 13 copii cu cerințe educaționale speciale.

Rezultatele obținute

- Asigurat accesul copiilor cu dizabilități pe tot perimetrul școlii prin eliminarea pragurilor la clasele de studiu și construcția a patru pante.
- Renovate 10 blocuri sanitare, inclusiv patru pentru copiii cu deficiențe locomotorii.
- Montată o stație de epurare.
- Renovată podeaua în sala de sport.
- Amenajate cabinetele pentru centrul de resurse, kinetoterapeut, psiholog și logoped.
- Instruite 26 de cadre didactice în domeniul incluziunii.
- Gimnaziul din Mănoilești este școală pilot în domeniul educației incluzive.
- Instituție care dorește să aibă experiență în promovarea educației incluzive, deschisă să împărtășească experiența și bunele practici. În acest sens a fost

organizat un seminar raional și un seminar regional cu cadrele didactice de sprijin.

- Alături de alte cinci instituții din țară, gimnaziul din Mănoilești a fost premiat cu diplomă în cadrul concursului republican „Trofeul - Alexandra Grajdian”
- Cadre didactice bine pregătite, care percep munca ca o misiune nobilă în asigurarea unei educații de calitate pentru fiecare copil.
- Comunitate responsabilă și tolerantă față de copii cu cerințe educaționale speciale.

Elementele inovatoare ale practicii

Gimnaziul din satul Mănoilești este unica instituție din raionul Ungheni care corespunde standardelor privind accesul persoanelor cu dezabilități. Instituția dispune de cadre bine pregătite care ar putea disemina colegilor modul de lucru cu copiii cu cerințe educaționale speciale.

Elemente inovatoare:

- Colaborarea în diverse proiecte între instituțiile din comună.
- Implicarea copiilor cu cerințe educaționale speciale în procesul educațional, activitățile extrașcolare și extra curriculare.
- Activitatea Centrului de resurse și serviciile oferite de acesta.

Lecția învățată

Numai printr-o colaborare deschisă, bazată pe încredere, ajutor reciproc cu toți actorii locali, instituțiile desconcentrate din teritoriu se pot atinge rezultatele așteptate.

CARTE DE VIZITĂ

Localitatea	satul Mihăileni, raionul Rîșcani
Regiunea de dezvoltare	Nord
Numărul de locuitori	4 222
Primar	Valerian Cekan
Perioada de implementare a practicii	septembrie 2018 – noiembrie 2018
Bugetul total	1 677 978 lei
Finanțatori	Fondul Internațional pentru Dezvoltarea Agriculturii (IFAD) Administrația publică locală Consiliul raional Rîșcani Agenții economici
Actorii implicați	Primăria satului Mihăileni, Consiliul raional Rîșcani, IFAD, agenții economici și persoanele fizice

Sumar

În satul Mihăileni a fost deschisă una dintre cele mai moderne piețe agroalimentare din raionul Rîșcani. Noua piață a fost o investiție mult așteptată și necesară având în vedere că vechea piață era insalubră deoarece se desfășura pe traseul din

centrul satului. Astăzi însă cei 2 700 de locuitori și alți oaspeți pot vinde și face cumpărăturile în condiții salubre și moderne.

Beneficiari

Populația, agenții economici din satul Mihăileni și satele învecinate.

Rezultatele obținute

- 2 700 locuitori își pot face cumpărături din piață.
- Trei persoane angajate.
- Venit de 4 000 lei/lună la ÎM „Mihăileni-service”.
- Condiții optime și securizate pentru cumpărare-vânzare.

Elementele inovatoare ale practicii

Această practică ar trebui să obțină statutul celui mai bune practici deoarece:

- piața agricolă este autorizată;
- există condiții favorabile pentru vânzare –cumpărare;
- există condiții sanitare: apă, canalizare, blocuri sanitare.

Lecțiile învățate

Sunt condiții favorabile pentru vânzare, controlul ANSA a produselor comercializate, controlul agenților economici de către Direcția Deservire Fiscală.

CONSTRUCȚIA CAZANGERIEI CU ARDEREA BIOCOMBUSTIBILULUI SOLID LA GRĂDINIȚA DIN SATUL OBILENI

CARTE DE VIZITĂ

Localitatea	satul Obileni, raionul Hîncești
Regiunea de dezvoltare	Centru
Numărul de locuitori	1 526
Primar	Alexei Dimitriu
Perioada de implementare a practicii	iunie 2017 – octombrie 2018
Bugetul total	1 038 378 lei
Finanțatori	PNUD Moldova, prin proiectul UE „Energie și Biomasă” Administrația publică locală
Actorii implicați	Primăria satului Obileni, Consiliul local, Consiliul raional Hîncești, PNUD Moldova, prin proiectul UE „Energie și Biomasă”

Sumar

Pentru copiii de la grădinița din satul Obileni iernile nu mai sunt atât de friguroase, după ce instituția a fost conectată la un sistem performant de încălzire cu biomasă. Noul sistem eficient permite celor 60 de copii și educatori să simtă căldură

chiar și în cele mai geroase zile de iarnă. De asemenea, cazangeria mai încălzește alte patru instituții din localitate: este vorba de Primărie, Oficiul medicului de familie, Biblioteca publică și Oficiul poștal.

Beneficiari

Copii de vârstă preșcolară, părinții lor, personalul instituției, angajații Bibliotecii publice, Primăriei, Oficiului medicului de familie, Oficiul poștal – total 100 de persoane.

Rezultatele obținute

- Cinci angajați au condiții moderne de activitate.
- 60 de copii instruiți și educați în condiții moderne.
- 55 de părinți satisfăcuți de educația și condițiile de încălzire a grădiniței de copii.
- Locuitorii satului dispun de condiții de plasare a copiilor într-o instituție modernă.
- S-au îmbunătățit condițiile de instruire și educație a copiilor.

Elementele inovatoare ale practicii

- Promovarea păstrării și renovării centrului educațional.
- Promovarea modului de viață sănătos în rândul copiilor.

Lecția învățată

Un parteneriat mai sigur între primărie-ONG-părinți.

CARTE DE VIZITĂ

Localitatea	satul Obileni , raionul Hîncești
Regiunea de dezvoltare	Centru
Numărul de locuitori	1 526
Primar	Alexei Dimitriu
Perioada de implementare a practicii	mai 2018 – octombrie 2018
Bugetul total	346 000 lei
Finanțator	Administrația publică locală din satul Obileni
Actorii implicați	Primăria satului Obileni, Consiliul local, comunitatea

Sumar

Cei 1 500 de locuitori din satul Obileni beneficiază astăzi și de un sistem de iluminat public stradal modern, care acoperă 70% din localitate. Proiectul aduce siguranță cetățenilor pe timp de noapte, în special muncitorilor de la fabrica de încălțăminte. Pentru serviciile de iluminat public Primăria satului Obileni achită lunar până la 1 300 de lei.

Beneficiari

Populația satului Obileni – 1 526 locuitori și oaspeții localității.

Rezultatele obținute

Rezultate cantitative:

- 70% din teritoriul satului este iluminat.
- Cheltuieli lunare minime pentru achitarea serviciilor prestate: 1 200–1 300 lei.
- Corpurile LED folosesc diode emițătoare de lumină care nu au efect negativ asupra mediului. Au o garanție nu mai puțin de 15 ani.

Rezultate și schimbări calitative:

- Corpurile LED au o vizibilitate bună, iar la aprindere nu depind de temperatură sau umiditate.
- S-a îmbunătățit radical gradul de acoperire a satului cu iluminat stradal.
- Localitatea a devenit mai atractivă.

Elementele inovatoare ale practicii

Prin această practică Primăria satului Obileni încurajează și alte localități să folosească sisteme de iluminat stradal LED din motiv că nu poluează mediul, nu necesită cheltuieli de întreținere și aduc o economie consistentă în bugetul local.

Lecțiile învățate

- Iluminatul stradal cu corpuri LED este benefic și econom.
- A sporit totodată încrederea consătenilor față de administrația publică locală.

ECONOMISIREA ENERGIEI ELECTRICE PRIN INSTALAREA COLECTOARELOR SOLARE LA GRĂDINIȚA DE COPII DIN SATUL RUSEȘTII VECHI

CARTE DE VIZITĂ

Localitatea	comuna Ruseștii Noi , raionul Ialoveni
Regiunea de dezvoltare	Centru
Numărul de locuitori	6 000
Primarul care a implementat buna practică	Pavel Codreanu
Perioada de implementare a practicii	mai – octombrie 2017
Bugetul total	321 518 lei
Finanțatori	Fondul pentru Eficiență Energetică Administrația publică locală
Actorii implicați	Primăria comunei Ruseștii Noi, Fondul pentru Eficiență Energetică, angajații de la grădinița din Ruseștii Vechi, întreaga comunitate

Sumar

Copiii și educatorii de la grădinița din satul Ruseștii Vechi au spus adio boilerelor electrice vechi, care le înghițeau banii și ieșeau des din funcțiune. Din anul 2017 grădinița este conectată la un sistem de furnizare a apei calde de la energia solară. Noua tehnologie asigură cu apă caldă anul în jur în toate încăperile grădiniței, de ea beneficiind cei 50 de copii și educatori.

Astfel, pe acoperișul școlii primare – grădiniță din satul Ruseștii Vechi s-au instalat colectoare solare pentru prepararea apei calde menajere pentru încăperile sanitare și bucătărie. În rezultatul implementării acestei practici se obține o economie de folosire a energiei electrice, la care erau conectate boilere electrice cu 45%, respectiv pe an se economisesc surse financiare în sumă de 15-20 mii lei.

Beneficiari

- *Beneficiari direcți:* 50 copii (25 de vârstă preșcolară de la grădiniță și 25 copii de clasele primare), opt lucrători de la școala primară – grădiniță.
- *Beneficiari indirecti:* 39 părinți și Primăria comunei Ruseștii Noi care economisește surse financiare.

Rezultatele obținute

Rezultate cantitative:

- O primărie care economisește surse bănești – 15-20 mii lei/an.
- 50 de copii care facilitează de apă caldă (25 de copii de vârstă preșcolară și 25 de copii clasele primare).
- Un sediu a școlii primare – grădiniță, care dispune de apă caldă menajeră constant (fără întreruperi).

- Două puncte sanitare pentru copii cu lavoare cu apă caldă.
- O cantină aprovizionată cu apă caldă anul împrejur.

Rezultate și schimbări calitative:

- Nu mai sunt întreruperi neprevăzute de aprovizionare cu apă caldă menajeră.
- Securitate mai înaltă a copiilor și lucrătorilor (excluderea electrocutării, scurtcircuitului energiei electrice).
- Folosirea energiei solare ca agent termic pentru încălzirea apei, evitarea contaminării mediului ambiant, excluderea zgomotului făcut de boilerele electrice.
- Folosirea cazanului de încălzire a clădirii cu agentul termic biomasă doar pentru încălzirea încăperilor.

Elementele inovatoare ale practicii

Pentru prima dată în comuna Ruseștii Noi se folosesc baterii solare, care ne arată, că se poate de utilizat energiile naturii și de economisit bani pentru întreținerea instituțiilor.

Folosirea instalației care colectează energia razelor solare este curat biologic, util economic și practic folosind spațiul acoperișului. Practica dată este un bun exemplu pentru alte instituții, de asemenea și pentru locuitorii comunei. De acum cinci gospodării din comună au instalat astfel de baterii pentru apă caldă.

Lecțiile învățate

Pentru soluționarea problemelor, care duc la întreruperea vremelnică a activității unei instituții bugetare (cum este grădinița), trebuie de găsit surse de finanțare, de scris proiecte și de înaintat la organizațiile dispuse să ofere granturi pentru rezolvarea problemelor stringente.

CARTE DE VIZITĂ

Localitatea	satul Selemet, raionul Cimișlia
Regiunea de dezvoltare	Sud
Numărul de locuitori	4 174
Primar	Tatiana Badan
Perioada de implementare a practicii	iunie 2017 – octombrie 2018
Bugetul total	1 840 860 lei
Finanțatori	Guvernul Elveției prin proiectul Migrație și Dezvoltare Locală (MiDL) Administrația publică locală Comunitatea și agenții economici Asociația de băștinași „Baștina”
Actorii implicați	Administrația publică locală, Guvernul Elveției prin proiectul Migrație și Dezvoltare Locală (MiDL), cu agenții economici, băștinașii migranți și întreaga comunitate

Sumar

Gata cu vânzările pe marginea drumului la Selemet. Din toamna anului 2017, peste 1 000 de fermieri și țărani din regiune își pot vinde produsele la o piață modernă de circa 500 metri pătrați. Aici își valorifică produsele nu doar oamenii din sat, dar și cei aflați la câțiva km distanță pentru că este unica piață agroalimentară din regiune și are în spate o istorie de peste un secol.

În satul Selemet circa 1 000 de gospodării sătești (sau 67% din gospodăriile existente) produc în sectoarele de pe lângă casă și la cote diferite tipuri de produse agricole vegetale și animaliere, care necesită a fi realizate la o piață cu condiții de calitate. În localitate activează nouă agenți economici care produc anual peste 100 mii tone de struguri, peste 900 mii tone de cereale, peste 300 tone de legume etc. Datorită faptului că activitatea de bază a locuitorilor este creșterea produselor agricole și vităritul, producția agroalimentară este unica sursă de existență a majorității cetățenilor. Agenții economici își vindeau producția în condiții anti-sanitare la o piață tradițională, improvizată de-a lungul traseului central al localității. Toamna și iarna condițiile de vânzare sunt insuportabile, vânzătorii fiind nevoiți să stea în noroi, zăpadă și vânt pentru a-și realiza producția.

Astăzi însă noua piață agroalimentară din Selemet asigură comercializarea în condiții adecvate și favorabile a produselor producătorilor autohtoni, generează venituri în bugetul local al primăriei, crește oportunități de completare a bugetelor localnicilor, inclusiv a migranților, care doresc să revină în acasă pentru a-și dezvolta un business. La hala agroalimentară au posibilitatea să-și comercializeze producția agricolă peste 100 de vânzători. Modernizarea condițiilor de activitate a halei impulsionează dezvoltarea economică locală, agenții economici au posibilitatea de a-și extinde producția și a angaja la diferite activități de business mai multă forță de muncă locală. Din acest considerent, Selemet devine un pol de atracție și pentru alte comunități prin comercializarea produselor agroalimentare ecologic pure, direct de la producător.

Beneficiari

Ca beneficiari ai proiectului sunt:

- Circa 4 000 de locuitori ai satului Selemet.
- Autoritatea publică locală.
- Agenții economici din localitate și din regiune – în total 28 întreprinderi și asociații.
- 600 producători agricoli individuali.

- Circa 300 de persoane din păturile social-vulnerabile, familiile cu mulți copii, persoane neangajate în câmpul muncii, care în felul acesta își obțin surse de existență.
- Migranții reveniți acasă, motivați de oportunitățile de a-și dezvolta business-ul agroalimentar – circa 20 de persoane.
- Locuitorii din localitățile adiacente, regiunea de Centru-Sud a Republicii Moldova, inclusiv regiunea transnistriană.

Rezultatele obținute

Piața (Hala) Agroalimentară Selemet a fost dată în exploatare la data de 07.10.2018. Costul total al proiectului este în sumă de 1 840 861,93 lei, contributiv participând atât donatorii și primăria, cât și agenții economici, diaspora și comunitatea.

Proiectul realizat se regăsește în componenta „Probleme prioritare de rezolvat până în anul 2020” din Planul de dezvoltare locală a satului Selemet 2016 – 2020, care a fost implementat cu succes de administrația publică locală și actorii vizați.

Rezultate și schimbări calitative:

- Îmbunătățirea condițiilor și dezvoltarea activității comerciale.
- Creșterea gradului de siguranță alimentară, sănătate și ordine publică.
- Dezvoltarea zonei de comerț cu produse agroalimentare proaspete de înaltă calitate.
- Crearea condițiilor adecvate pentru comercianți și cumpărători.
- Susținerea și promovarea producătorilor locali.
- Dezvoltare economică locală durabilă.

Elementele inovatoare ale practicii

- Dezvoltarea și promovarea sectorului economic local prin generare de venituri pentru producătorii autohtoni și în bugetul local.
- Promovarea de produse autohtone eco, atât pe piața internă, cât și pe piața externă.
- Crearea unui brand local „DE SELEMET” care facilitează economic în activitățile de promovare a localității.

Lecțiile învățate

- Importanța, susținerea și promovarea întreprinderilor mici și mijlocii al antreprenoriatului local, ei fiind un potențial economic pentru o dezvoltare locală durabilă.
- Încurajarea și încrederea antreprenorilor economici în guvernarea locală.

CARTE DE VIZITĂ

Localitatea	municipiul Ungheni
Regiunea de dezvoltare	Centru
Numărul de locuitori	38 200
Primar	Alexandru Ambros
Perioada de implementare a practicii	2017– 2019
Bugetul total	262 394 Euro
Finanțatori	Uniunea Europeană Primăria municipiului Ungheni Consiliul orășenesc Novoselytsya (Ucraina) Asociația Obștească „Centrul Regional de Dezvoltare Durabilă” (Republica Moldova) Clubul Municipal de Cultură Fizică și Sport „Kolos” din orașul Novoselytsya (Ucraina)
Actorii implicați	Primăria municipiului Ungheni, Primăria orașului Novoselytsya, Clubul municipal de cultură fizică „Kolos”, cetățenii celor două localități implicate în proiect, Asociația Obștească „Centrul Regional de Dezvoltare Durabilă” din Ungheni și Clubul municipal de cultură fizică și sport „Kolos” din Novoselytsya

Sumar

Sportul pentru toți a devenit o prioritate pentru municipiul Ungheni. Cu suportul UE în cadrul unui program transfrontalier, în preajma Stadionul central al orașului Ungheni au fost construite două mini terenuri de sport, cu acces liber pentru toți amatorii de sport. Unul dintre mini terenuri este multifuncțional: de tenis, volei și baschet, având un înveliș cauciucat. Al doilea teren, cu înveliș artificial, e de mini-fotbal.

Proiectul „Mod sănătos de viață asigurat de o infrastructură sportivă transfrontalieră modernă” a fost implementat de Primăria municipiului Ungheni în parteneriat cu Consiliul orășenesc Novoselytsya, regiunea Cernăuți/Ucraina, Asociația Obștească „Centrul Regional de Dezvoltare Durabilă”/Republica Moldova și Clubul Municipal de Cultură Fizică și Sport „Kolos” din orașul Novoselytsya, regiunea Cernăuți/Ucraina și a avut ca scop dezvoltarea infrastructurii de sport în conformitate cu standardele europene privind accesibilitatea populației la facilități pentru practicarea sportului și promovarea posibilităților de desfășurare a competițiilor sportive de nivel național/internațional.

Proiectul a prevăzut activități de amenajare a mini terenurilor sportive în orașele Ungheni și Novoselytsya, organizate competiții sportive la nivel local, regional și transfrontalier, aplicarea conceptului „Sportul pentru toți!”, unde tinerii voluntari instruiți au promovat modul sănătos de viață la orele de cultură fizică în școală.

Prin acest proiect s-a reușit îmbunătățirea infrastructurii sportive în cele două orașe partenere, implicarea cetățenilor în activități sportive și consolidarea relațiilor de cooperare între orașele înfrățite Ungheni și Novoselytsya.

Beneficiari

Beneficiarii acestui proiect au fost primăriile municipiului Ungheni și orașului Novoselytsya, Clubul municipal de cultură fizică „Kolos” și cetățenii celor două localități implicate în proiect.

Rezultatele obținute

Rezultate cantitative:

- Desfășurate 12 ședințe ale unității de implementare a proiectului.
- Elaborate și prezentate două rapoarte narative intermediare, două rapoarte financiare intermediare, un raport narativ final și un raport financiar final.
- Amenajate două terenuri de sport în municipiul Ungheni și două terenuri de sport în orașul Novoselytsya (mini fotbal și multifuncțional).
- 35 voluntari selectați au promovat modul sănătos de viață și conceptul „Sportul pentru toți” în cadrul a 30 ore de cultură fizică la Ungheni și 16 activități sportive în Novoselytsya.
- 1 430 de elevi informați despre modul sănătos de viață și conceptul „Sportul pentru toți”.
- 519 participanți la două competiții sportive finale desfășurate în municipiul Ungheni și orașul Novoselytsya.
- Două echipe de juniori cu 60 membri formate în Ungheni și Novoselytsya și desfășurate 20 turnee regionale.
- Desfășurate două turnee transfrontaliere, cu participarea a 100 sportivi.
- 400 exemplare a manualului „Mod sănătos de viață”.

- 800 de pliante promoționale a modului sănătos de viață editate și tipărite.
- Competiții sportive finale desfășurate în municipiul Ungheni cu participarea a 300 elevi.
- O publicație finală elaborată și diseminată.
- 400 pliante despre proiect elaborate și diseminate.

Rezultate și schimbări calitative

- Activități realizate la timp și calitativ.
- Infrastructura sportivă îmbunătățită în municipiul Ungheni și orașul Novoselytsya.
- Inițierea dialogului dintre instituțiile sportive.
- Stabilirea relațiilor transfrontaliere între echipele de sport.
- Cetățenii municipiului Ungheni și orașului Novoselytsya adoptă un mod sănătos de viață.
- Consolidat parteneriatul dintre municipiul Ungheni și orașul Novoselytsya.
- Sporirea atractivității municipiului prin intermediul infrastructurii sportive bine amenajate.

Elementele inovatoare ale practicii

Proiectul abordează un concept relativ nou pentru Republica Moldova deoarece „Sportul pentru toți” reprezintă un concept modern al educației, materializat în tendințele de acces liber la informare și formare continuă, cuprinde firesc și sfera educației fizice și sportului pe toata durata vieții, care caută să unească dreptul na-

tural la mișcare al oricărei ființe umane cu dreptul social la educație permanentă și universală. Expresia „Sportul pentru toți” a fost pentru prima dată vociferată de Pierre de Coubertain în anul 1900, iar în Moldova aceasta a luat startul în 1999 când potrivit Legii 330 din 25.03.1999 cu privire la cultura fizică și sport, această noțiune este parte integrantă a culturii fizice și sportului.

Abordarea multilaterală a acestui concept încă nu este larg răspândită în țara noastră și chiar dacă cetățenii practică sportul, o fac unilateral, pe când acest concept reprezintă o viziune complexă asupra dezvoltării fizice a cetățeanului, garantată prin drepturile universale. În cadrul proiectului, conceptul „Sportul pentru toți” a fost prezentat și promovat în rândurile cetățenilor și cei din urmă au înțeles că pentru o dezvoltare armonioasă nu este destul doar să faci sport, dar și să duci un mod sănătos de viață, ceea ce presupune o alimentare corectă și înlăturarea viciilor.

Datorită promovării și înrădăcinării conceptului „Sportul pentru toți”, în municipiul Ungheni sunt în implementare alte două proiecte finanțate de Fundația Comunitară Ungheni care continuă să dezvolte acest proces. Proiectul „Mod sănătos de viață pentru ungheneni”, implementat de Asociația Obștească „Camera Tinerilor Antreprenori – JCI Ungheni” care prevede pe lângă un șir de activități sportive și procurarea tribunelor mobile care vor fi instalate lângă acele două terenuri de sport amenajate în cadrul proiectului „Mod sănătos de viață asigurat de o infrastructură sportivă transfrontalieră modernă”. Al doilea este proiectul „Mens sano in corpore sano pentru locuitorii din Cartierul Tineretului”, implementat de Grupul de inițiativă locală „Clubul Impact” și prevede instalarea atributelor de practicare a fitness-ului în Cartierul Tineretului pentru dezvoltarea armonioasă a cetățenilor.

Lecțiile învățate

- Pentru a avea un proiect implementat cu succes este important ca toți beneficiarii să fie direct implicați în activitățile proiectului, deoarece așa se poate de asigurat durabilitatea proiectului.
- Toți membrii echipei de implementare trebuie să-și cunoască responsabilitățile și să-și îndeplinească sârguincios atribuțiile, doar în acest mod, se reușește un proiect de succes.
- Este foarte important ca documentația specifică a proiectului de investiții (proiectul tehnic, devizele de cheltuieli, caietul de sarcini etc.) să cuprindă toate datele și aspectele necesare pentru realizarea lucrărilor prevăzute în proiect pentru a elimina impedimentele de ordin tehnic și organizator.
- Conceptul „Sportul pentru toți” este o abordare nouă a dezvoltării fizice și spirituale a cetățenilor și va fi neapărat înrădăcinat în comunitatea noastră.
- Prin eforturi comune se pot realiza multe lucruri frumoase și benefice pentru comunitate, trebuie să existe deschiderea autorităților publice locale către cetățeni și inițiative parvenite de la populație.

CARTE DE VIZITĂ

Localitatea	satul Vorniceni, raionul Strășeni
Regiunea de dezvoltare	Centru
Numărul de locuitori	5 220
Primar	Vasile Tofan
Perioada de implementare a practicii	2017– 2018
Bugetul total	4 046 585 lei
Finanțatori	Fondul Internațional pentru Dezvoltarea Agriculturii (IFAD) Administrația publică locală din satul Vorniceni Agenții economici
Actorii implicați	Primăria satului Vorniceni, agenții economici din localitate

Sumar

Accesul spre sectorul agricol din satul Vorniceni este pe deplin asigurat după ce în anul 2018 a fost construit un drum cu o lungime de 1 km de la șoseaua centrală la zonele de producere și procesare. Acest lucru contribuie la modernizarea satului și dezvoltarea economică a celor 18 antreprenori locali. În aceeași zonă a satului este amplasată și școala, prin urmare a fost îmbunătățit accesul și siguranța elevilor, un aspect deloc de neglijat pentru o comunitate.

Beneficiari

Agenții economici din satul Vorniceni.

Rezultatele obținute

- Reparat drumul de acces de 1,5 km.
- 85% din populația satului are acces sigur și liber al circulației cu mijloacele de transport pe acest segment.
- Produsul Intern Brut regional, crescut cu peste 15%.
- A crescut numărul de activități și servicii agricole prestate peste 75%.
- Facilitarea accesului întreprinderilor mici și mijlocii, gospodăriilor țărănești și SRL – urilor la noi surse de finanțare.
- S-a majorat și îmbunătățit calitatea produselor agricole și creșterea concurenței.
- A crescut rata de inițiere a afacerilor, în primul rând a persoanelor plecate peste hotarele țării, tinerilor și femeilor.
- 308 locuri de muncă nou-create.

- Persoanele plecate peste hotare care vor să investească în localitățile de baștină (app 25% din populația cu potențial financiar și dorință de a se întoarce în țară).
- Îmbunătățite condițiile igienice pentru producerea, procesarea și prestarea serviciilor agricole de înaltă calitate.
- Încurajarea antreprenoriatului în rândul femeilor, tinerilor și minorităților
- Peste 498 elevi, care au acces către școală pe acest segment de drum.
- Infrastructură modernă creată pentru dezvoltarea economiei locale.

Elementele inovatoare ale practicii

La nivel local acest proiect rămâne unicul proiect de colaborare dintre administrația publică locală cu un grup de agenți economici.

Prin această colaborare, administrația publică locală a contribuit la îmbunătățirea capacității de a spori competitivitatea, de a încuraja investițiile la nivel local, a mări productivitatea, procesarea și prestarea serviciilor agricole de înaltă calitate.

Lecțiile învățate

- Nu putem vorbi despre dezvoltarea unei comunități dacă nu există dezvoltare economică, iar dezvoltarea economică a localității se începe de la dorința autorității publice locale de a acționa în această privință.
- Prin implementarea acestui proiect întreaga comunitate a conștientizat că localitatea poate fi dezvoltată dacă există o atmosferă prietenoasă între toate sectoarele, în cazul acesta între mediul de afaceri și administrația publică locală din satul Vorniceni.

VICTOR PELIN

DĂ VIAȚĂ TROFEELOR BUNELOR PRACTICI. AFLĂ ISTORIA DE SUCCES A MEȘTERULUI POPULAR

Știați că începând cu anul 2005 trofee-
le bunelor practici ajung la cele mai active
comunități și administrații publice locale
din Republica Moldova datorită meșterului
popular Victor Pelin? În anii studenției a ales
să fie inginer în telecomunicații, însă viața l-a
dus pe o altă cale. De la începutul anilor '90,
Victor Pelin se ocupă cu prelucrarea artistică a
lemnului. Simpla sa pasiune, care i-a fost transmisă
de tată și bunel, a devenit preocuparea vieții sale, ca
mai târziu să se transforme într-o sursă de venit. De mic
copil obișnuia să-și admire tatăl cum dădea viață unor bucăți
de lemn. De aici și s-a molipsit de „boala” pentru meșterit.

Lucrările meșterului se bucură de succes nu doar din partea locuitorilor din
Moldova, dar și a vizitatorilor de peste hotare. Trofee-
le create de el devin distincții
la festivalurile și evenimentele publice naționale și internaționale, cum ar Cere-
monia de premiere a celor mai bune practici. Originalitatea lucrărilor semnate de
Victor Pelin sunt recunoscute prin sutele de diplome pe care le are meșterul în
palmaresul său.

Debutul în cariera de meșter popular și-a făcut-o prin crearea suporturilor pen-
tru lumânări și a stilourilor din rădăcini de viță-de-vie, ca mai apoi să mășterească
măști, suveniruri, suporturi pentru vin sau chiar trofee. *„Totul a început de la lu-
cruri mici și nesemnificative în comparație cu ceea ce creez acum. La început lucram
cu rădăcinile de viță-de-vie. Era un lucru
migălos, însă rezultatul își merita efortul”,*
povestește Victor Pelin.

Echipa Programului Bunelor Practici îi
mulțumește meșterului Victor Pelin pentru
trofee-
le care ajung la fiecare primărie din
țară și îi dorește multă sănătate, creativita-
te și inspirație.

Surse: www.pelinart.md și www.ea.md

REPARTIZAREA APLICAȚIILOR PE REGIUNI ȘI RAIIONE

*în cadrul Programului Bunelor Practici
ale Autorităților Locale din Republica Moldova*

2017 – 2018

Regiunea NORD

Municipiul Bălți

Nr.	Localitatea	Titlul bunei practici
1.	Municipiul Bălți	Crearea unui spațiu de interacțiune comunitară în gimnaziul „A.I.Cuza” din municipiul Bălți

Raionul Drochia

Nr.	Localitatea	Titlul bunei practici
1.	Comuna Pelinia	Meșteșugurile populare – cale de conservare a codului genetic al poporului moldovenesc

Raionul Edineț

Nr.	Localitatea	Titlul bunei practici
1.	Satul Corpaci	Ziua satului Corpaci
2.	Municipiul Edineț	Importanța Grădinii publice „Vasile Alecsandri” pentru municipiul Edineț în contextul schimbării climatice

Raionul Fălești

Nr.	Localitatea	Titlul bunei practici
1.	Satul Răuțel	Crearea Centrului de meșteșuguri tradiționale din satul Răuțel

Raionul Glodeni

Nr.	Localitatea	Titlul bunei practici
1.	Satul Ciuciulea	Trotuare sigure în satul Ciuciulea

Raionul Ocnîța

Nr.	Localitatea	Titlul bunei practici
1.	Orașul Ocnîța	Elaborarea programului de revitalizare urbană Ocnîța și revitalizarea cartierului „Iubileinî”

Raionul Rîșcani

Nr.	Localitatea	Titlul bunei practici
1.	Satul Mihăileni	Festivalul Covorului, ediția a IV-a: „Mihăileni – oglindă de covoare”
2.	Satul Mihăileni	Construcția pieței agricole în satul Mihăileni

Raionul Soroca

Nr.	Localitatea	Titlul bunei practici
1.	Comuna Schineni	Crearea Centrului comunitar incluziv în satul Schineni
2.	Comuna Schineni	Aprobarea listei străzilor, atribuirea adreselor, aprobarea planului de adrese și segmentelor de stradă în comuna Schineni
3.	Municipiul Soroca	Reconstrucția falezii râului Nistru pe segmentul din preajma Cetății Soroca cu amplasarea panoului „Eu iubesc Soroca”

Raionul Telenеști

Nr.	Localitatea	Titlul bunei practici
1.	Satul Scorțeni	Amenajarea teritoriului și a spațiului de agrement

Regiunea CENTRU

Raionul Anenii Noi

Nr.	Localitatea	Titlul bunei practici
1.	Orașul Anenii Noi	Micșorarea esențială a cheltuielilor la realizarea lucrărilor de iluminare stradală de către Primăria orașului Anenii Noi

Raionul Călărași

Nr.	Localitatea	Titlul bunei practici
1.	Satul Bravicea	„La Hramul căruțașilor” – tradiții locale și meșteșuguri strămoșești
2.	Orașul Călărași	Reamenajarea Aleii Clasicilor din orașul Călărași
3.	Orașul Călărași	„Orașul meu - mândria mea”
4.	Consiliul raional Călărași	Filmul etnografic „Călărași - un ținut la Poarta Raiului”

Municipiul Chișinău

Nr.	Localitatea	Titlul bunei practici
1.	Satul Budești	Diseminarea patrimoniului cultural – Budești (Republica Moldova) – Coreea de Sud
2.	Satul Budești	Budești – comunitate inteligentă prin sporirea accesului la servicii medicale de calitate
3.	Satul Budești	„Transparența face diferența”
4.	Satul Budești	„Plantăm fapte bune”
5.	Comuna Cruzești	Construcția trotuarului – siguranța pietonilor
6.	Satul Ghidighici	Ora primarului „Din prima sursă”

Raionul Criuleni

Nr.	Localitatea	Titlul bunei practici
1.	Satul Izbiște	Amenajarea unui teren de joacă pentru copii

Raionul Hîncești

Nr.	Localitatea	Titlul bunei practici
1.	Satul Obileni	Construcția cazangeriei cu arderea biocombustibilului solid la grădinița din satul Obileni
2.	Satul Obileni	Modernizarea iluminatului stradal în satul Obileni
3.	Satul Obileni	Construcția drumului formă albă cu lungimea de 600 m

Raionul Ialoveni

Nr.	Localitatea	Titlul bunei practici
1.	Comuna Ruseștii Noi	Iluminare stradală în satul Ruseștii Vechi
2.	Comuna Ruseștii Noi	Economisirea energiei electrice prin instalarea colectoarelor solare la grădinița de copii din satul Ruseștii Vechi
3.	Comuna Ruseștii Noi	Implicarea cetățenilor în procesul decizional prin anchetarea lor pentru prioritizarea problemelor spre rezolvare
4.	Comuna Ruseștii Noi	„Să avem grijă de izvoare”
5.	Comuna Ruseștii Noi	Reabilitarea drumului din Centrul satului Ruseștii Noi

Raionul Rezina

Nr.	Localitatea	Titlul bunei practici
1.	Satul Mateuți	Reconstrucția grădiniței „Steluța” din satul Mateuți cu instalarea a cinci panouri solare pentru prepararea apei calde menajere

Raionul Nisporeni

Nr.	Localitatea	Titlul bunei practici
1.	Comuna Ciorești	Crearea clusterului de turism nostalgic „Dor de Codru” în localitățile Ciorești, Micleușeni și Dolna
2.	Orașul Nisporeni	Reeditarea culturală a orașului cu ocazia aniversării a 400 ani

Raionul Strășeni

Nr.	Localitatea	Titlul bunei practici
1.	Municipiul Strășeni	Promovarea integrității – pilon important al guvernării împreună cu cetățeni și pentru cetățeni (etapa III)
2.	Satul Vorniceni	Reparația drumului de acces spre sectorul agricol amplasat în satul Vorniceni
3.	Satul Vorniceni	„Prietenii Bibliotecii – Friends of the Library”

4.	Grupul de Acțiune Locală „Plaiul Codrilor” (Satul Dolna, comuna Lozova, comuna Micleușeni și satul Vorniceni)	Implicarea aduce dezvoltarea 2018 „Plaiul Codrilor”
----	---	---

Raionul Șoldănești

Nr.	Localitatea	Titlul bunei practici
1.	Satul Cobîlea	„Comunitate prietenoasă vârstei”

Raionul Ungheni

Nr.	Localitatea	Titlul bunei practici
1.	Satul Bușila	Efectuarea lucrărilor de eficientizare energetică a pereților exteriori, a tavanului și construcția centralei termice pe bază de biocombustibil solid (bricheți) la grădinița-creșă „Prichindel”
2.	Orașul Cornești	Colectarea și transportarea mecanizată a deșeurilor în orașul Cornești
3.	Municipiul Ungheni	Mod sănătos de viață asigurat de o infrastructură sportivă transfrontalieră modernă
4.	Comuna Mănoilești	„Sportul – izvor de sănătate și longevitate”
5.	Comuna Mănoilești	„Tradiții și obiceiuri: punte de trecere – trecut, prezent și viitor”
6.	Comuna Mănoilești	Integrarea copiilor cu dizabilități în școlile de cultură generală

Regiunea SUD

Raionul Cahul

Nr.	Localitatea	Titlul bunei practici
1.	Satul Slobozia Mare	Ornamentele tradiționale – pilon de promovare a valorilor locale

Raionul Cantemir

Nr.	Localitatea	Titlul bunei practici
1.	Orașul Cantemir	Modernizarea parcului public din orașul Cantemir
2.	Satul Vișniovca	Construcția centralei termice pe biomasă și instalarea panourilor solare la grădinița–creșă din satul Vișniovca

Raionul Ceadâr-Lunga

Nr.	Localitatea	Titlul bunei practici
1.	Satul Chiriet-Lunga	Extinderea rețelelor centralizate de alimentare cu apă în satul Chiriet-Lunga
2.	Satul Copceac	Crearea condițiilor confortabile pentru o vârstă fericită pentru bătrânii singuratici din raioanele Ceadâr-Lunga și Taraclia
3.	Satul Copceac	Îmbunătățirea serviciilor locale de întreținere a drumurilor și de amenajare a teritoriului

Raionul Cimișlia

Nr.	Localitatea	Titlul bunei practici
1.	Orașul Cimișlia	Portavoce Cimișlia – anunțuri audio pentru cetățeni
2.	Orașul Cimișlia	Ghișeul unic de informare și prestări servicii
3.	Orașul Cimișlia	Procurarea și utilizarea aparatului GPS pentru măsurări terestre
4.	Orașul Cimișlia	Crearea serviciului de salubritate și amenajare a orașului în cadrul Primăriei orașului Cimișlia
5.	Satul Selemet	HAB regional agroalimentar prin crearea infrastructurii comercial-economice

Raionul Leova

Nr.	Localitatea	Titlul bunei practici
1.	Satul Filipeni	Integrarea copiilor cu dizabilități în școlile generale

Raionul Ștefan Vodă

Nr.	Localitatea	Titlul bunei practici
1.	Satul Copceac	Asociația de băștinași – partener de încredere pentru administrația publică locală din satul Copceac în dezvoltarea și promovarea localității cu implicarea băștinașilor din diasporă
2.	Satul Copceac	Îmbunătățirea infrastructurii prin instalarea indicatoarelor stradale și a trecerilor de pietoni
3.	Satul Copceac	Serviciul de salubritate în satul Copceac
4.	Satul Copceac	Extinderea iluminatului stradal în satul Copceac
5.	Satul Copceac	Instalarea cazanului pe bază de biomasă și a colectoarelor solare la grădinița din satul Copceac

TOTAL: 64 bune practici din 41 de localități

Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul” este succesorul de drept al Fundației Viitorul, și păstrează în linii mari tradițiile, obiectivele și principiile de acțiune ale fundației, printre care se numără: formarea de instituții democratice și dezvoltarea unui spirit de responsabilitate efectivă printre oamenii politici, funcționari publici și cetățenii țării noastre, consolidarea societății civile și spiritul critic, promovarea libertăților și valorilor unei societăți deschise, modernizate și pro-europene.

[illegible]